

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Cardová

**T. G. Masaryk a Karel Čapek – Úvahy o politické morálce a
jejich projekce do současnosti**

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce:

MgA. Miloslav Kučera

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Petra Cardová

**T. G. Masaryk and Karel Capek – Reflections on the political
morality and their projections to the present**

Prague 2013

The Master Thesis Work Supervisor:

MgA. Miloslav Kučera

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 11. března

Petra Cardová

Poděkování

Ráda bych poděkovala MgA. Miloslavu Kučerovi za odborné vedení, individuální přístup, vstřícnost a užitečné rady při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá úvahami T. G. Masaryka a Karla Čapka o politice, politické morálce, období první republiky a srovnává tyto úvahy se současnou politickou situací. Teoretická část obsahuje především myšlenky a názory T. G. Masaryka a Karla Čapka. Praktická část porovnává pomocí dotazníků a rozhovorů politickou situaci a morálku v období první republiky se současností.

Klíčové pojmy

Česká republika, Československo, demokracie, diplomové práce, dotazníková šetření, Karel Čapek, politická morálka, politická situace, politika, první republika, rozhovory, T. G. Masaryk.

Annotation

This thesis deals with reflections T. G Masaryk and Karel Capek about politics, political morality, the First Republic and compares these considerations with the current political situation. The theoretical part mainly contains thoughts and opinions of T. G. Masaryk and Karel Capek. The practical part compares using surveys and interviews political situation and the morale of the First Republic and the present.

Key words

Czech Republic, Czechoslovakia, democracy, interview, Karel Capek, political morality, political situation, politics, surveys, The First Republic, T. G. Masaryk, thesis

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 T. G. MASARYK - ŽIVOT A DÍLO.....	10
1.1 T. G. Masaryk a vzdělání.....	10
1.1.1 Charlotta Garrigue	11
1.2 T. G. Masaryk a politika	13
1.3 Vznik Československa.....	15
1.4 T. G. Masaryk – náboženství a morálka	17
1.5 T. G. Masaryk a národ	19
2 KAREL ČAPEK – ŽIVOT A DÍLO	21
2.1 Karel Čapek a jeho dílo	21
2.2 Karel Čapek - novinář.....	24
2.2.1 Novinářská činnost v boji proti válce	25
2.3 Karel Čapek a myšlení.....	26
2.4 Karel Čapek a politika aneb Zóon politikon.....	28
3 VZTAH T. G. MASARYKA A KARLA ČAPKA	31
3.1 Karel Čapek a T. G. Masaryk - seznámení.....	31
3.2 Karel Čapek, T. G. Masaryk a demokracie.....	33
3.3 Politické skandály okolo Karla Čapka a T. G. Masaryka.....	35
3.3.1 Spor o Rukopisy.....	35
3.3.2 Hilsnerova aféra.....	36
3.3.3 Silvestrovská aféra Karla Čapka.....	38
3.3.4 Skandální aféra Josefa Holouška	39
4 HOVORY S T. G. MASARYKEM – ROZBOR DÍLA	41
4.1 Jak Hovory vznikaly	41
4.2 Rozbor knihy Hovory s T. G. Masarykem.....	42
4.2.1 Věk mladosti	42
4.2.2 Život a práce	43
4.2.3 Myšlení a život.....	44
4.2.4 Mlčení s T. G. Masarykem	46
4.3 Čtení o T. G. Masarykovi	48
PRAKTICKÁ ČÁST	49
5 PRŮZKUM.....	49
5.1 Vymezení cíle	49
5.2 Harmonogram postupu	50
5.3 Analýza dat	51
5.4 Interpretace výsledků.....	57
6 ROZHOVORY	60
6.1 Rozhovory s předními českými politiky.....	60
6.2 Harmonogram postupu	60
6.3 Shrnutí rozhovorů	61
6.4 Rozhovor s předsedkyní Společnosti bratří Čapků.....	67
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	72
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Cíl práce

Pro tuto diplomovou práci bylo zvoleno téma „T. G. Masaryk a Karel Čapek – Úvahy o politické morálce a jejich projekce do současnosti.“ Cílem je shrnout myšlenky o politice T. G. Masaryka a Karla Čapka a nalézt v nich souvislosti a podobnosti se současnou politickou situací v České republice. Tato práce se také snaží porovnat stav politické morálky v dobách první republiky se současností. Pro přiblížení osobností Karla Čapka a T. G. Masaryka a pochopení jejich myšlenek a názorů je zde popsán i jejich život, vzdělání a názory. Téma je velmi rozsáhlé a nelze jej celé obsáhnout, proto se tato diplomová práce zaměřuje především na vybrané aspekty související s tímto tématem.

Stav poznání

Diplomová práce vychází z relevantní odborné literatury k tématu, zejména pedagogické a politologické. Stěžejním dílem pro tuto práci je kniha „Hovory s T. G. Masarykem“ (K. Čapek), mezi další zdroje patří například „Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra“ (J. Opat), „Česká otázka. Edice politické myšlení“ (T. G. Masaryk), „O věcech obecných čili Zóon Politikon“ (K. Čapek), „Karel Čapek“ (I. Klíma) a mnoho další odborné literatury.

Struktura práce

První kapitola se zabývá životem T. G. Masaryka. Jeho vzděláním, vstupem do veřejného života, pojetím náboženství a morálky a politickými názory. Obsahuje také stručný popis vzniku Československé republiky a společenskou situaci dvacátých a třicátých let minulého století. Druhá kapitola popisuje život Karla Čapka. Z velké části se věnuje jeho dílu a především je kladen důraz na jeho novinářskou činnost, kterou upozorňoval na největší problémy první republiky a hrozbu fašismu. Jsou zde shrnuty

jeho myšlenky a politické názory. Třetí kapitola se věnuje vztahu T. G. Masaryka a Karla Čapka, jejich vzájemnému pojetí demokracie a také politickým skandálům, které se k jejich osobám vázaly. Ve čtvrté kapitole je podrobně rozebráno dílo Karla Čapka „Hovory s T. G. Masarykem“, které je pro tuto práci stěžejním tématem. Praktická část diplomové práce je rozdělena na průzkum veřejného mínění a rozhovory se zástupci politické a kulturní sféry. Průzkum byl proveden formou dotazníků na téma „Politická morálka v České republice“. Rozhovory byly vedeny písemnou formou s náhodně vybranými politickými představiteli a s předsedkyní Společnosti bratří Čapků na téma politická morálka, demokracie, období první republiky a další. Důležitou součástí rozhovorů byl také přínos osobností Karla Čapka a T. G. Masaryka.

Závěr práce obsahuje autorovy úvahy o politické morálce a srovnání současného stavu společnosti s obdobím první republiky a možné perspektivy dalšího vývoje.

TEORETICKÁ ČÁST

1 T. G. MASARYK - ŽIVOT A DÍLO

Tomáš Garrigue Masaryk (dále jen T. G. Masaryk) je významnou osobností našich dějin. Byl to filosof, sociolog, politik, profesor Univerzity Karlovy a také první prezident Československa. *„Jako politik měl rozhodující podíl na založení Československa a v letech 1918 – 1935 stál v jeho čele. V roce 1930 mu byla prokázána vysoká pocta tím, že Národní shromáždění vyhlásilo, podle římského vzoru, ústavní zákon ve znění: „T. G. Masaryk zasloužil se o stát“ a o pět let později mu byl udělen titul „president osvoboditel““.*¹

T. G. Masaryk se narodil v Hodoníně 7. března roku 1850 do chudé moravsko-slovenské rodiny. Byl nejstarší ze tří bratrů. Jeho otcem byl Josef Masaryk a matkou Terezie Masaryková. Oba jeho rodiče sloužili pánům a T. G. Masaryk si již v dětství uvědomoval složitost chudoby. Terezie Masaryková měla na svého syna velký vliv – jednak náboženský, byl vychováván v katolickém náboženství a byl velmi pobožný, ale také jazykový.

1.1 T. G. Masaryk a vzdělání

T. G. Masaryk vyrůstal ve velmi skromných poměrech, často se stěhoval a jeho otec musel žádat panstvo o dovolení, aby směl jít studovat na reálné gymnázium. Matka měla také vliv na jeho vzdělání, díky ní se dal na studia. T. G. Masaryk se již v mládí velmi zajímal o literaturu. Studoval na německé reálce v Hustopečích a poté roku 1865 se dostal na německé gymnázium v Brně. Z gymnázia v Brně však musel odejít a policejní ředitel Le Monnier, u kterého působil jako domácí učitel, ho vzal s sebou do Vídně, kde pokračoval ve studiu na gymnáziu. Vídeň měla velký význam pro jeho duchovní vývoj, velmi se zajímal o náboženství, politiku a národnostní otázky. Zde také

¹ DAVID, Roman. *Politologie. Základy společenských věd*. 4. vyd. Olomouc: Nakl. Olomouc, 2000. ISBN 80-7182-116-0. ISBN 80-7182-116-0, s. 171

po maturitě (1872) pokračoval ve studiu filozofie na vídeňské univerzitě. „*Já jsem měl dějiny filozofie a některé filozofy pročtené už na gymnáziu a našel jsem už tehdy zálibu v Platónovi – tím Platonikem jsem zůstal po celý život, tak jsem se dal zapsat na řečtinu a latinu, abych mohl číst svého Platóna, ale i ostatní spisovatele řecké a římské.*“² Platón na T. G. Masaryka působil nejsilněji, především svým zájmem o náboženství, etiku a politiku. Přijímal jeho teorie – věřil v ideu života. Kromě filozofie se také velmi intenzivně zajímal o domácí a světovou literaturu, byl náruživým čtenářem.

1.1.1 Charlotta Garrigue

Jako doktor filozofie odešel T. G. Masaryk roku 1876 do Lipska. Zde potkal svou ženu - Američanku Charlottu Garrigue, která také velmi ovlivnila jeho duchovní vývoj. Charlotta byla stejně jako on velmi zbožná, mravní, vzdělaná a velice dobře se spolu doplňovali. Z úcty k ní také přijal jméno Garrigue. Roku 1882 přijel T. G. Masaryk se svou ženou a dětmi do Prahy, jako mimořádný profesor filozofie na Karlo-Ferdinandově univerzitě. „*Tím současně pro něho začalo dlouhé a rušné období neúnavné a angažované činnosti vědecké, publicistické a politické, v němž se propracovával k metám nejvyšším přes četné překážky, nezdary a protivenství. Masaryk se však stále držel svých mravních principů, které mu už v dětství vštěpovala moudrá a zbožná matka a které upevňoval studiem, životními zkušenostmi a vlastním přemýšlením.*“³

² ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 55

³ CIPRO, Miroslav. *T. G. Masaryk a výchova*. Praha: International Princo, 1990, s. 7

Obrázek 1: T. G. Masaryk a Charlotta Garrigue

Zdroj: ⁴

Tato doba však pro T. G. Masaryka nebyla snadná, sotva uživil svou rodinu a musel si přivydělávat jako soukromý učitel. Také měl obavy z malosti Prahy, ze své češtiny i z tehdejších literárních a filozofických poměrů. Kromě univerzity přednášel i na mnoha jiných místech a nadále prohluboval své znalosti. Jeho první přednášky byly o pesimismu. Velmi se zajímal o sociologii, ta však tehdy v Rakousku nebyla uznána jako věda. Díky svým vědomostem a obětavosti si postupem času získal velký respekt

⁴ ZÁKLADNÍ ŠKOLA CHARLOTTY MASARYKOVÉ. *Vzpomínky na Charlottu Masarykovou*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <<http://skola.chuchle.cz/view.php?cisloclanku=2010050013>>

a oblibu u studentů. „Masarykovy úspěchy u studentů i některé jeho nové pedagogické metody a zvláště jeho kritický vztah k celému tehdejšímu pojetí vysokoškolské výuky však narazily na odpor mnoha univerzitních autorit. Tato jejich nevraživost přispěla k tomu, že se Masaryk, přes své nesporné vědecké a pedagogické kvality, stal řádným profesorem filozofické fakulty až roku 1897.“⁵

T. G. Masaryk postrádal orgán odborné kritiky, a proto založil měsíčník „Athenaum“. Zde také nechal otisknout článek o padělání „Rukopisů královédvorského a zelenohorského“ (dále jen Rukopisy), čímž se dostal do velkých problémů a byl často označován za nepřítele českého lidu. Pravost Rukopisů však pro něj znamenala především otázku mravní. I přesto, že se později prokázala nepravost Rukopisů, zaplatil za to akademickým trestem.

1.2 T. G. Masaryk a politika

Politika zajímala T. G. Masaryka vždycky, již od dob, kdy se začal zabývat Platónem. Aktivně se do politiky zapojil i díky rukopisným bojům. Spolu s několika profesory formuloval nový politický směr „realismus“ a v roce 1890 se připojili k politické straně Mladočeši. O rok později byl T. G. Masaryk zvolen do českého zemského sněmu. Roku 1893 po určitých výhradách vůči politice Mladočechů však podal demisi a ze strany odešel. Ne však, že by se politiky zříkal, ba naopak, chtěl dělat politiku lepší, buditelskou, která by zapůsobila na myšlení lidí. Začal se intenzivně věnovat politické literatuře a politickému dění. Vypracoval studii „Česká otázka“, v tomto díle se mimo jiné zabývá otázkou postavení Čechů a Slováků v rámci Rakouska-Uherska, ale také spory mezi Mladočechy a Staročechy. „*Hned v první větě předmluvy k České otázce upozornil, že problém „česká otázka“ nechápe jen jako věc denní politické praxe! V knize se pokusil o sociologický rozbor oněch zásad, jež ve svém souhrnu skrývají „smysl české historie“. Byl přesvědčen, že tento „smysl“ v dějinách existuje a úkolem vědy je příslušnými kritickými metodami ho rozumem, nikoli*

⁵ Tomáš Garrigue Masaryk *filozof a pedagog*. Sborník příspěvků z I. Ročníku semináře Masarykova muzea v Hodoníně 19. listopadu 1992. Hodonín: 1993, s. 8

instinktem, (!) poznávat.“⁶ Česká otázka pro něho znamenala otázku osudů lidstva, otázku svědomí. Spolu s Kollárem věřili, že historie národů není nahodilá, ale projevuje se v ní určitý plán Prozřetelnosti. Také se zde zabýval otázkou malého národa. Na „Českou otázku“ navázal dalšími díly „Naše nynější krize“, „Jan Hus“ a „Karel Havlíček“. Dílo „Naše nynější krize“ je zaměřeno politicky, věnuje se zejména české politické scéně.

T. G. Masaryk také absolvoval nespočet mimo-univerzitních přednášek, zejména o socialismu. Chodil přednášet mezi dělníky i mezi stávkujícími lidmi. Přijímal socialismus, který byl spojen s programem humanitním, odmítal marxismus. Z kritiky marxismu vzniklo další jeho dílo „Otázka sociální“. *„Můj socialism, to je jednoduše láska k bližnímu, humanita. Přeji si, aby nebylo bídy, aby všichni lidé slušně žili prací a v práci, aby každý měl pro sebe dost místa. V rovnost – rovnost naprostou – nevěřím, ve hvězdách ani v lidech není rovnosti. Vždycky byli a budou jednotlivci, kteří svým nadáním a nekontrolovatelným shlukem okolností víc dovedou a víc dosáhnou; vždycky bude hierarchie mezi lidmi. Ale hierarchie znamená pořádek, organizaci, kázeň, vedení a poslouchání, nikoliv vykořisťování člověka člověkem.“*⁷

T. G. Masaryk rozhodně nesouhlasil s komunismem, byl zastáncem demokracie. Kládl velký důraz na demokratický směr svého uvažování. Jeho myšlení se vždy vztahovalo především na společnost a člověka, který v ní žije a rozhoduje se. Demokracii chápal jako lásku k bližnímu svému. Základem demokracie podle něj mělo být všeobecné volební právo. Se svou ženou Charlottou se zúčastnil demonstračního průvodu na podporu všeobecného hlasovacího práva.

Politiku považoval za nástroj k dosažení mravních a náboženských cílů. Věřil, že samostatný demokratický stát je zapotřebí k tomu, aby byl národ politicky svobodný a mohl jít volně svou duchovní cestou. Naopak v autokracii viděl odpovědnost za úpadek evropské civilizace. O tom také psal ve své práci „Sebevražda jako masový sociální jev současnosti“ z roku 1897. *„Filozofickou činností Masaryka se táhne přesvědčení, že evropské lidstvo prochází vleklou duševní krizí, jejíž kořeny je nutno sledovat hluboko do minulosti, až k samým počátkům moderního myšlení. U Masaryka*

⁶ OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2, s. 62

⁷ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 124

se jeví pojetí duchovní krize jako hromadný společenský jev moderní civilizace. Symptodem krize je mu moderní sebevražednost.“⁸

T. G. Masaryk se i nadále aktivně věnoval politice. Roku 1900 založil Českou stranu lidovou - pokrokovou, která byla později známá jako realistická. Roku 1907 se konaly první volby s obecným hlasovacím právem, které vyhrál a byl podruhé zvolen poslancem říšské rady. Velice se také zajímal o otázku vzájemnosti Čechů a Slováků a zdůrazňoval důležitost ekonomické spolupráce mezi českým a slovenským národem. Zastával vzájemnost dvou národů, které jsou si velmi blízko. V politice však nebyl příliš oblíbený. Byl spíše považován za člověka, který překáží. *„Jeho cesta se postupně odchýlila od cesty staročechů, mladočechů, sociálních demokratů i národních socialistů. Nenáviděli ho antisemité i čeští a němečtí nacionalisté. Vídeňská vláda pozdržela jeho jmenování řádným profesorem až do roku 1897. Jeho politickou stranu tvořili pouze jeho přátelé a on sám. Jejimi poslanci byli až do roku 1911 jen Masaryk a Drtina. Po tomto roce zůstal jejím jediným zástupcem v říšské radě on sám.“⁹*

Mezi politiky se sice T. G. Masaryk netěšil velké oblibě, ale veřejností byl vnímán jako slušný a poctivý člověk a získal si sympatie pro svou odvahu. V zahraničí mohl počítat s podporou Slováků a také s velmi početným okruhem svých přátel a lidí, se kterými se setkal během svých přednášek v USA.

1.3 Vznik Československa

T. G. Masaryk se v letech 1902 a 1907 vydal na přednáškové turné po Spojených státech. Jeho rozsáhlé přednášky měly později velmi významný vliv na americkou společnost, který se projevil během první světové války, kdy T. G. Masaryk působil v exilu a usiloval o osamostatnění a demokratizaci Československa. *„V prvních třech přednáškách vysvětloval základní aspekty existence Slovanů ve střední Evropě, včetně Čechů: historické, národní, společenské, politické, kulturní. Další čtyři přednášky byly věnovány české reformaci, kterou Masaryk tradičně považoval za nejdůležitější období*

⁸ PATOČKA, Jan a kol. *Tři studie o Masarykovi*. 1. vyd. Praha: Nakl. Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0142-3, s. 6

⁹ SOUBIGOU, Alan. *Tomáš Garrigue Masaryk*. 1. vyd. Praha a Litomyšl: Nakl. Paseka, 2004. ISBN 80-7185-679-7, s. 153

českých dějin, v němž Češi svým vytrvalým a částečně úspěšným úsilím o reformu katolické církve a náboženství předčili většinu ostatních národů v Evropě.“¹⁰

Během těchto přednášek také zdůrazňoval důležitost „české otázky“ jako otázky světové. Usiloval o dosažení větší samostatnosti a demokracie v rámci rakouské říše. Po vypuknutí první světové války vše nasvědčovalo tomu, že reforma Rakouska-Uherska již není možná. *„Masaryk tedy koncem srpna 1914 pojal plán: odejít do exilu a ze zahraničí vést boj proti Rakousku-Uhersku. K tomu bylo třeba učinit přípravy. Ty probíhaly ve třech etapách. Nejprve začal v zahraničí a ve Vídni sondovat půdu. Poté v Praze přistoupil k politickým konzultacím. A nakonec vytvořil jádro věrných, které do svého záměru zasvětil.“*¹¹

T. G. Masaryk začal pracovat na tom, jak vytvořit nezávislý český stát spojený se Slovenskem. Podporu nehledal na rozdíl od jiných českých politiků působících v exilu pouze v Rusku, ale také u západních mocností. Jak se později ukázalo, jeho postup byl velmi prozíravý. Během svého exilového působení se po čtyři roky stále věnoval otázce demokracie a usiloval o samostatný český stát spojený se Slovenskem. *„Člověk mnoho vydrží, všechno, má-li cíl, a když se jednou odhodlal, že za ním půjde stůj co stůj a doopravdy. Opravdovost – to je tajemství světa a života, to je svátost náboženská a mravní.“*¹²

Cestoval po celém světě, byl stíhán a štván, avšak stále prosazoval svůj cíl – jak rozbít Rakousko-Uhersko a vytvořit samostatný demokratický stát. Po několikaletém urputném snažení a mnoha obětech, které musel přinést, získal podporu prezidenta W. Wilsona a 18. října roku 1918 byla vyhlášena ve Washingtonu nezávislost Československa. O několik dní později, 28. října roku 1918, byla vyhlášena nezávislá republika, Československo. T. G. Masaryk se v prosinci roku 1918 stal prvním prezidentem Československé republiky.

¹⁰ NEUDORFLOVÁ, Marie. *T. G. Masaryk – politický myslitel*. 1. vyd. Praha: Nakl. ARSCI, 2011. ISBN 978-80-7420-023-6, s. 161

¹¹ SOUBIGOU, Alan. *Tomáš Garrigue Masaryk*. 1. vyd. Praha a Litomyšl: Nakl. Paseka, 2004. ISBN 80-7185-679-7, s. 163

¹² ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 166

Obrázek 2: Příjezd T. G. Masaryka 21. prosince 1918 (v Táboře)

Zdroj:¹³

1.4 T. G. Masaryk – náboženství a morálka

Jak již bylo zmíněno v první kapitole, T. G. Masaryk byl vždy veden k náboženství a byl silně věřící. K církvi měl však jisté výhrady. První pochyby o katolické církvi zaznamenal již v mládí. Vadil mu formalismus církve, jeden den se člověk vyzpovídá a druhý den může zase hřešit. *„Mně se nelíbil ten formalism; hoši se chlubili, jak se kdo chytře zpovídal, a pak mě trýznila běžná praxe: dnes je mně vina odpuštěna a zítra začnu hřešit znova. Vyznat se z hříchů, proč ne; člověk se potřebuje vyzpovídat příteli a hodnému, lidskému člověku vůbec; ale víc nehřešit, o to jde. Jak*

¹³ ŠECHTL A VOSEČEK. *Příjezd T. G. Masaryka 21. prosince 1918 (v Táboře)*. [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <<http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cz/cml/dir/masaryk.html>>

říkám, mně se nelíbilo, že je to tak pohodlné; a tak jsem ke zpovědi nešel. Ovšem, zrály ve mně už pochybnosti o některých učeníh církevních.“¹⁴

Začal si uvědomovat rozdíl mezi náboženstvím jako duchovní hodnotou a církevními obřady. Při studiu na gymnáziu a později na univerzitě si začal hlouběji uvědomovat rozdíl mezi ortodoxním a neortodoxním náboženstvím. Roku 1880 přestoupil z církve katolické k reformované církvi evangelické. *„Sňatek s Charlottou, pobožnou unitářkou, jeho vyzrávání zřejmě završil. Samo náboženství přitom pro něj zůstalo i po přestupu k církvi evangelické stěžejní duchovní hodnotou. A po celý další život i velkým filozofickým a mravním tématem.“¹⁵*

T. G. Masaryk chtěl, aby byli lidé nábožensky poctiví, aby nábožensky žili a ne jen se učili teorii té či oné církve. Náboženská otázka ho zajímala v celé své šíři a dosahu, proto se rozešel s katolickou církví. Ve svém spise *„Sebevražda jako masový sociální jev současnosti“* se velmi intenzivně věnoval otázce náboženství. Hovořil zde o náboženské krizi a ztrátě víry, že život bez víry ztrácí jistotu a sílu. Dále se také otázky náboženství zabýval knize *„Hovory s T. G. Masarykem“*. Za náboženské vůdce našeho národa považoval Jana Husa, Petra Chelčického a J. A. Komenského. T. G. Masaryk byl člověk politicky založený, ale náboženství pro něho znamenalo nejdůležitější složku duchovního a kulturního života. V tom si také velmi rozuměl se svou ženou Charlottou. Za základ náboženství považoval lásku k bližnímu svému.

Velký problém našeho národa viděl v nedostatku tradic, vyplývajících z náboženské lhostejnosti a v neznalosti naší historie. Podstatná pro něj byla znalost našich dějin a minulosti.

T. G. Masaryk byl přesvědčen, že stát a právo musí být postaveny na mravních a náboženských základech. *„Není jen žebrota podomní, je i žebrota mravní. Já vždycky chtěl, aby každý byl sám sobě pánem. To platí politicky, sociálně i mravně. Být si pánem; to zahrnuje svobodu i kázeň.“¹⁶* Byl přesvědčen, že lidé potřebují věřit v něco

¹⁴ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 46

¹⁵ OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2, s. 22

¹⁶ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 104

většího, než jsme my, v něco vznešeného a věčného. Mravnost byla pro něj vždy na prvním místě.

1.5 T. G. Masaryk a národ

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, T. G. Masaryk se velmi intenzivně zabýval otázkou „malého národa“. Tuto problematiku rozpracoval i ve své studii „Česká otázka“. *„Mně česká otázka jest otázkou po osudech člověčenstva, je mně otázkou svědomí. Věřím s Kollárem, že historie národů není nahodilá, nýbrž se v ní projevuje určitý plán Prozřetelnosti a že tedy je úkolem historiků a filozofů, úkolem každého národa, ten plán světový postihnout, místo své v něm poznat a určit a podle toho poznání co možná s nejplnějším a nejjasnějším vědomím postupovat při vší práci, i politické.“*¹⁷

Znalost našich dějin považoval za nesmírně důležitou. Uvědomoval si, že jsme národ malý, ale nepřikláněl se v tomto směru ke Kollárovi, který byl k malému národu velmi kritický. Stanovil si za úkol poznávat slabiny a nedostatky Čechů jako národa a postupně je odstraňovat. T. G. Masaryk byl přesvědčen, že i malý národ má své přednosti, lidé se mohou lépe znát, žít intimněji a hlavně se mohou cítit jako doma. *„My vždycky budeme maličká minorita ve světě, ale když něco pořídí malý národ se svými malými prostředky, má to zvláštní a nesmírnou mravní cenu, jako ten vdoví groš. My nejsme horší než kterýkoliv národ na světě, a v některých věcech jsme i lepší; i v cizině to už začínají vidět.“*¹⁸

Jako příklad svého tvrzení uváděl mnoho jiných malých národů, které kulturně vynikaly a světu mnohé daly. Problém viděl spíše v lidech. Tvrdil, že nikde jinde si lidé nestěžují tak, jako u nás, ať už na malé poměry či na politiku. T. G. Masaryk vždy hledal v českém národu jen to nejlepší. Na jiných národech však také viděl to dobré. *„Masaryk hledá u národů především rysy kladné: s jedněmi „sympatizuje“, jiné „má rád“, další „miluje“, u jiných cení „metodu“ a opět u jiných „energii“. Nalézá tak*

¹⁷ GARRIGUE MASARYK, Tomáš. *Česká otázka. Edice politické myšlení*. 2. vyd. Praha: Nakl. Svoboda, 1990. ISBN 80-205-0061-8, s. 9

¹⁸ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 46

vlastnosti, z nich jako by chtěl utvářet optimální „zdatný národní kmen“. Přitom nepřehlíží národnostní nesnášenlivost, připisuje jí dokonce blíže nepojmenovaný smysl.“¹⁹

¹⁹ OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2, s. 26

2 KAREL ČAPEK – ŽIVOT A DÍLO

Karel Čapek je světoznámý spisovatel, novinář, ale také autor mnoha divadelních her, převážně s utopickými a protiválečnými tématy.

„Díky svým názorům a postojům je považován za ztělesnění prvorepublikové demokracie. O tomto faktu svědčí jeho „Hovory s T. G. M.“, politické názory známé z knihy „O věcech obecných“ a mnoho dalších článků zveřejněných na stránkách novin. Jeho názory dodnes neztrácejí na aktuálnosti – píše o nacionalismu a socialismu, o demokracii a kompromisu, o ženách v politice. Vystupuje na obranu demokracie a hájí ji před neoprávněnou kritikou. Sám taky demokracii kritizuje; vždy ale z pozice demokracie a s vírou v humanitu a člověka.“

Karel Čapek se narodil 9. ledna roku 1890 v Malých Svatoňovicích v rodině lékaře Antonína Čapka. Byl nejmladší ze tří sourozenců. Po dokončení studia na gymnáziu v Praze nastoupil na filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. V roce 1915 promoval na doktora filozofie. Karel Čapek působil jako dramatik, novinář, překladatel, filozof a intelektuál. Jeho bratr Josef se věnoval výtvarnému umění a zpočátku tvořili společně.

2.1 Karel Čapek a jeho dílo

Karel Čapek patří k nejvýznamnějším a nejvíce překládaným spisovatelům první poloviny 20. století. Poselství jeho děl je velmi aktuální i v současné době.

„Čapkovo literární dílo se snaží o kontakt se současným životem. Jeho díla jsou velice nadčasová a vždy dokázala oslovit širokou veřejnost. Řada jeho literárních a dramatických prací reflektuje a často i předjímá současnou politickou situaci.“²⁰

Za svou práci byl sedmkrát nominován na Nobelovu cenu, kvůli politické situaci ji však bohužel nikdy nezískal.

²⁰ ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 8

Jeho tvorbu lze rozdělit do několika oblastí: drama, próza, filozofická díla, překlady, politická díla, cestopisy a díla pro děti. Z důvodu rozsáhlosti jeho tvorby se tato práce soustřeďuje především na dílo Karla Čapka jako novináře a na jeho stěžejní díla, kterými upozorňoval na politické a společenské problémy a také na hrozby své doby. Pro tuto práci má největší význam dílo „Hovory s T. G. Masarykem“, které je zpracováno ve čtvrté kapitole.

„Mezi jeho nejznámější prózy, které poukazují na problémy a nebezpečí své doby, patří „Továrna na absolutno“ (1922), „Krakatit“ (1924) a „Skandální aféra Josefa Holouška“ (1927).“²¹

Karel Čapek byl také velmi významným dramatikem. Mezi jeho nejvýznamnější divadelní hry patří „R. U. R.“ (1921), „Ze života hmyzu“ (1921), „Věc Makropulos“ (1922), „Bílá nemoc“ (1937) a „Matka“ (1938).

„V prvních Čapkových poválečných dílech převažovalo alegorické vidění skutečnosti. Jeho roboti, mravenci či Absolutno i konečně loupežník byli symboly a metaforami. Skrývali v sobě tedy určité zobecnění, mohli vzniknout jen jako výsledek analýzy současného života.“²²

Celosvětového uznání se Karlu Čapkovi dostalo neobyčejným úspěchem hry „R. U. R.“ Premiéra této hry se konala 2. ledna roku 1921 v Hradci Králové a poté v Národním divadle v Praze. Významem lidství se také Karel Čapek zabýval v románu „Krakatit“ z roku 1924. V tomto románu Karel Čapek poukazyval na nebezpečí zneužití techniky a moci.

Další velmi významné dílo, ve kterém se Karel Čapek zabýval problematikou lidí, je román „Válka s Mloky“, který vyšel knižně roku 1936. Karel Čapek se zde především snažil varovat lidstvo před nebezpečím nacistické totality, nechtěl tímto dílem vyjádřit utopii, ale současný stav společnosti.

Karel Čapek také prokázal svůj básnický talent v překladech francouzské moderní poezie. Mezi průkopnický čin v jeho tvorbě patřil překlad Apollinairova Pásma roku 1919. Tyto překlady však měly i význam politický. „V době první světové války, kdy se

²¹ VELIKANI.CZ. *Karel Čapek*. [online]. [cit. 2013-02-10] Dostupné z: <<http://www.velikani.cz/index2.php?kat=litz&zdroj=capekk>>

²² KLÍMA, Ivan. *Karel Čapek*. Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 96

rozhodovalo i o budoucím samostatném státu československém, znamenaly jeho překlady i novou orientaci české kultury ve směru protiněmeckém. Byly původně myšleny jako součást monumentálně a široce založené týmové práce překladatelské, do níž bylo zapojeno víc českých básníků a překladatelů, ale z níž zůstal v historii české literatury právě jen překlad Čapkův.“²³

Současně s jeho literární tvorbou se začala rozvíjet i jeho činnost kritická, která se týkala literatury, výtvarného umění i otázek kulturních.

Obrázek 3: Karel Čapek

Zdroj:²⁴

²³ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. Vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 20

²⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Karel Čapek, 9.1.1890 - 25.12.1938*. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicec/h/img/osobnosti/capek.jpg&styl=&popisek=Karel~20~C4~8Capek,~209.1.1890~20~2025.12.1938>>

2.2 Karel Čapek - novinář

Karel Čapek nebyl jen světoznámým spisovatelem, ale také vynikajícím novinářem. Velkou část svého úsilí věnoval rozvoji demokracie v Československu.

Svou novinářskou činnost započal Karel Čapek v Národních listech, kam nastoupil 22. října roku 1917. V Národních listech byl zaměstnán i jeho bratr Josef. Z jeho zkušeností novináře v Národních listech vznikly články, které Karel Čapek vydal knižně s názvem „Kritika slov“. Po vzniku samostatného státu Československa oba bratři Národní listy opustili a stali se redaktory Lidových novin. Žurnalistice se Karel Čapek věnoval velmi intenzivně, celým svým srdcem i nadáním. *„Karel Čapek se neváhal veřejně vyjadřovat k mravním otázkám politického a společenského života, vyzýval k toleranci a dialogu a snažil se kultivovat morální atmosféru společnosti, o níž věřil, že je nutným předpokladem skutečné demokracie.“*²⁵

Zásluhou Karla Čapka se v Lidových novinách rozvinula nová literární novinářská forma, tzv. sloupek. Jeho sloupky byly psány lehce, vtipně a trefně. Mimo jiné také publikoval fejetony, politické komentáře, úvahy, glosy a články. Karel Čapek měl mimořádné jazykové nadání. Velká část jeho děl, jako např. „Kritika slov“, „Továrna na Absolutno“, „Povídky z jedné kapsy“, „Povídky z druhé kapsy“ a další, vznikala původně pro noviny.

*„Počet Čapkových novinových příspěvků přesahuje tři tisíce (až neuvěřitelné množství, uvážíme-li, že se nedožil devětačtyřiceti let). Témata, jimiž se zabýval, udivovala šíří jeho zájmů i rozsahem jeho znalostí.“*²⁶

Velkou část svých úvah a rozsáhlejších statí publikoval v týdeníku Přítomnost, který vedl jeho přítel, novinář Ferdinand Peroutka.

²⁵ HALÍK, Tomáš. *Rozhovor o K. Čapkovi pro katolický deník*. [Online]. [cit. 2013-02-11] Dostupné z: <http://halik.cz/rozhovory/katolicky_tydenik_prosinec2008.php>

²⁶ ČAPEK, Karel - KLÍMA, Ivan. *O demokracii, novinách a českých poměrech*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, ISBN 80-200-1124-2, s. 5

2.2.1 Novinářská činnost v boji proti válce

Tato kapitola se zaměřuje na období pomnichovské doby, kdy Karel Čapek aktivně bojoval proti rozpínavosti fašismu a proti válce. „*Burcoval československou veřejnost záplavou svých článků, z nichž se vytrácela nepolitická témata, a dominantním námětem se staly statě s aktuálním politickým zaměřením. Psal o zlé a nebezpečné době, o zbrojení, o válce a míru, o umění a politice, o Německu, o nacionalismu, o diktátorech, o nacionalismu, o demokracii, o Masarykovi, o potřebě jednoty atd.*“²⁷

Každý den psal nejméně jeden článek pro tisk či pro rozhlas. Roku 1937 Československý rozhlas odvysílal do celého světa poselství Karla Čapka „Pozdrav lidem dobré vůle“. Jednal s mnoha cizinci, kteří za ním jezdili do Lidových novin či do jeho vily na Vinohradech. V červnu roku 1938 se Karel Čapek významně podílel na přípravě a organizaci světového zasedání Penklubu v Praze. Tento sjezd připravil jako propagaci Československa a výzvu k jeho podpoře.

Rok 1938 byl pro Karla Čapka nesmírně těžký. Byl velmi hluboce zasažen událostmi, avšak stále věřil v naději. „*Budeme žít, napsal do Lidovek, aby pozvedl skloněné hlavy. Budeme, musíme žít, abychom se dožili výhledu do budoucnosti. Žádné násilí nepotrvá, žádná mocnost světa nemá vyměřeno víc než píd' dějin. Náš národ je tu navěky, nic se mu nestane, nepoddá-li se ani na okamžik mravnímu zakolísání. Budeme žít a pomůžeme si navzájem žít, abychom se dožili dalšího výhledu do budoucnosti naší.*“²⁸

Díky těmto činům se však Karel Čapek stal terčem útoků. Napadali ho fašisté, nacionalisté, agrárníci a pravicoví katoličtí intelektuálové. Tento nátlak přispěl k jeho předčasné smrti 25. prosince 1938. Roku 1995 mu byl propůjčen, mimo jiné i za tyto zásluhy, in memoriam řád T. G. Masaryka.

²⁷ OLIVOVÁ, Věra. *Čapek a Beneš - boj za svobodu ducha a srdce*. [Online]. [cit. 2013-02-13] Dostupné z: <<http://blisty.cz/art/16355.html>>

²⁸ ŠULCOVÁ, Marie. *Brána věčnosti*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1997, s. 409

2.3 Karel Čapek a myšlení

Karel Čapek se také velmi zajímal o filozofii, kterou studoval na Karlově univerzitě. Filozofie spolu s překládáním francouzské poezie mu sloužila jako útek od válečného života. Jeho životní filozofie byla formována ve válce. *„Jeho tragédií bylo, že žil ve světě nesmiřitelných vztahů, ale toužil po světě lásky a smíru. Ale právě tento rozpor mezi skutečností a touhou podnítil jeho největší díla. Děsil se zabíjením, děsil se té organizace, která šikanovala lidi a vyzývala je k slepé nenávisti. Děsil se pak každé organizace a každé nenávisti.“*²⁹

V období první světové války se Karel Čapek s velkým zaujetím podílel na vydání Almanachu, díky kterému vstoupila do dějin české literatury mladá generace usilující o moderní umění. Válečné období však bylo pro Čapka velmi těžké. *„Válka dala Čapkovi poznat také největší ponížení a potupení člověka, jeho bezmoc proti válečnému vraždění. Týkalo se to ovšem i osobních zážitků souvisejících s vojenskými odvody, se strachem před hrozícím frontovým nebezpečím, s hmotnou a mravní bídou válečného území.“*³⁰

On sám však nebyl odveden kvůli špatnému zdravotnímu stavu. Válka však pro něj byla hrozným zážitkem, který v něm zůstal do konce života. Karel Čapek vždy hledal klid a mír, chtěl místo bez války a násilí, ale chtěl ho najít v naší zemi. Takových lidí bylo mnoho, ať už to bylo z různých důvodů, jako je strach z války, obavy z převratů a z revolucí. Mnoha lidem, včetně Karla Čapka, byla v této neklidné době velmi blízká slova T. G. Masaryka o nesmyslnosti revoluce a jeho myšlenky o humanitě. Byly to myšlenky rozumné a nerevoluční, koncepce klidného a demokratického státu. Čapek se k této koncepci plně hlásil celou svou osobností. *„Čapek v této době chtěl zůstat mimo politický boj – ne ovšem tak, že by se k němu obrátil zády. Naopak – chtěl jej jenom zklidnit, ukazovat, že tady i tam jsou především lidé, chtěl hledat porozumění mezi těmi nalevo i napravo; strachoval se, že boj, který by mohl vypuknout, by znovu dopřál zemi příliš mnoho krve. Chtěl udržet republiku, která jednou vznikla, ne proto, že by byla ideálním státem, nevěřil v ideálnost žádného státu,*

²⁹ KLÍMA, Ivan. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1965. Str. 33

³⁰ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. Str. 91

ale proto, že byl spolu s prezidentem této země přesvědčen, že každý stát je konec konců takový, jací jsou lidé – jejich morálka, mravy a kulturní úroveň – kteří v něm žijí.“³¹

Karel Čapek se také zabýval novým filozofickým směrem - pragmatismem a roku 1915 obhájil doktorskou práci na toto téma. Roku 1918 vydal článek „Pragmatism“, ve kterém objasnil podstatu tohoto nového filozofického směru. *„Pragmatismus není s to, splnití potřebu moderního myšlení, a tedy selhává jako teorie poznání; jeho cenný obsah je však jiný, a sice morální.“³²*

Roku 1920 se Karel Čapek ve svých třiceti letech seznámil s mladou herečkou Olgou Scheinpflugovou a toto setkání ovlivnilo celý jeho další život. Vzali se 26. srpna roku 1935 v Praze.

Obrázek 4: Karel Čapek a Olga Scheinpflugová

Zdroj:³³

³¹ KLÍMA, Ivan. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1965. Str. 39

³² BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988. Str. 90

³³ KAREL ČAPEK. *Karel Čapek a Olga Scheinpflugová*. [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <<http://capek.misto.cz/olga-ct.html>>

2.4 Karel Čapek a politika aneb Zóon politikon

Své politické názory Karel Čapek shrnul v knize „O věcech obecných čili Zóon politikon“, která byla vydána roku 1932. Kniha obsahuje jeho úvahy o politice, společnosti, civilizaci a kultuře. V souboru článků Karel Čapek formuluje svá politická stanoviska, zabývá se demokracií, svobodou, socialismem, komunismem, ale také tradicí a loajalitou.

Zóon politikon jsou slova řeckého filozofa Aristotela a znamenají něco jako tvor či živočich společenský. *„Není sporu, že Karel Čapek byl zoon politikon, tedy muž, jehož politické názory se utvářely pod dozorem rozumu, ale zároveň pod vlivem T. G. Masaryka. Brzy se stal nejmenovaným kulturním vyslancem naší malé republiky ve všech zahraničních zemích, kam jako spisovatel zavítal. Stal se předsedou PEN klubu, ale tuto čestnou funkci nepovažoval za osobní triumf, nýbrž za nehonorovanou službu, jíž byl povinen dávat své vlasti a Masarykovi.“*³⁴

Politická vyznání Karla Čapka vycházela z jeho filozofického přesvědčení. Karel Čapek ostře nesouhlasil s komunismem. Tvrdil, že nebýt komunistou znamená být nekomunistou, což není pouhý zápor, ale jisté krédo. V této souvislosti se proslavila jeho odpověď na otázku „Proč nejsem komunist“, kvůli které po roce 1948 kniha „O věcech obecných“ nevycházela. *„Pro mne osobně je ta otázka úlevou; neboť tuze bylo třeba nikoli polemizovat s komunismem, nýbrž hájit se sám před sebou z toho, že nejsem komunistou a proč jím nemohu být. Bylo by mi lehčeji, kdybych jím byl. Žil bych v domnění, že přispívám co nejřízněji k nápravě světa; domníval bych se, že stojím na straně chudých proti bohatým, na straně hladových proti žokům peněz; věděl bych, jak o čem smýšlet, co nenávidět, čeho nedbat. Místo toho jsem jako nahý v trní: s holýma rukama, nekryt žádnou doktrínou, cítě svou bezmoc pomoci světu a nevěda často jak chránit své svědomí. Je-li mé srdce na straně chudých, proč u všech všudy nejsem komunistou? Protože mé srdce je na straně chudých.“*³⁵

V komunismu viděl jen zájem vládnout, nikoli zachraňovat a pomáhat. Karel Čapek viděl obrovský problém v chudobě, které byl za svůj život svědkem až příliš

³⁴ HOUŠKA, Vítězslav. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*. 1. vyd. Karviná – Mizerov: Nakl. Paris, 2011. ISBN 978-80-87173-18-3, s. 52

³⁵ ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 77

často. Věřil, že problém chudoby je úkol aktuální a ne až příštích generací a to pro něj znamenalo nebýt komunistou. Nevěřil v dokonalost člověka dnešního ani příštího, ani v to, že se svět stane rájem po dobrém ani revolucí, dokonce ani vyhubením lidstva, ale věřil, že v každém člověku je něco dobrého. V komunismu viděl jen samou nenávist, neznalost a nedůvěru.

Karel Čapek zastával hodnoty demokracie. Stejně jako T. G. Masaryk byl však také přesvědčen, že každý člověk musí začít nejdříve sám u sebe. Každý, kdo chce spasit a zlepšit svět svými politickými ideály, musí nejdříve polepšit sám sebe, jak uvádí ve své stati „O politice“ z roku 1925: *„To se rozumí, nikdo z nás nemůže změnit svět, ale může aspoň trochu změnit sebe sama. Všechny velké politické ideály, ať je to demokracie nebo socialismus nebo co jiného, nejsou jenom věci přesvědčení, nýbrž také (a hlavně) věci mravů. Máme víceméně všichni plnou hubu demokracie, ale myslím, že bychom byli ve značných rozpacích, kdybychom měli kteréhokoliv večera říci, co jsme toho dne udělali zřetelně demokratického.“*³⁶

Karel Čapek také zdůrazňoval, že lidé mají přesnou představu o tom, co očekávají od vlády a parlamentu, od státu, ale již velmi slabou představu o tom, co mají udělat také oni sami. Avšak s politickou situací a politickým řádem, pod kterým Karel Čapek viděl pracující lidi, parlament, úřady, strany ale také veřejné mínění, tisk, politické mravy a zvyky, nebyl spokojen. Dokládá to v úvaze „Sám o sobě a o věcech závažnějších z roku 1932“: *„Mluvme o tom, jak se náš rád jeví v politických mravech a zvycích; neklam-li se, jsou prašpatné. Podívejte se na parlament, na noviny, na veřejné mínění, na průměrného občana. Je to palčivá hanba, že národ tak schopný a vzdělaný si nevytvořil lepší politický život.“*³⁷

V tomto směru také poukazoval na nepříznivou atmosféru společnosti a na politiku plnou nedůvěry, nesnášenlivosti, sobectví a neschopnosti. Jeho politické statě obsahují kritickou analýzu české společnosti, sociální politiky a pokleslé politické kultury viz jeho fejeton „Politikum“ z roku 1925: *„Máme ponižující vědomí, že s námi političtí lidé dělají, co je jim libo. Jsme jim dobří jen k tomu, abychom jim odevzdali hlas; vše další, co nám demokracie dává, je jen politická bezmoc. Ponižuje nás nedůstojnost parlamentu, který i státní nezbytnosti vyřizuje stranickým handlem,*

³⁶ ČAPEK, Karel. *Zoon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 19

³⁷ ČAPEK, Karel. *Není ještě jiná politika? Přítomnost*, 6. 8. 1925

*ponižuje nás parlamentní systém, v němž bez hrubé a honorované majority by potřeby státu nebyly uhájeny. Ponižuje a skličuje nás přízemnost politického jednání. Ponižuje nás osobní úroveň mnohých, z nichž strany učinily vladaře nad věcmi národa. Ponižuje nás forma i duch politiky, jež vládne pomocí nečistých kompromisů mezi bezohlednými zájmy.*³⁸

³⁸ ČAPEK, Karel – Klíma, Ivan. *O demokracii, novinách a českých poměrech*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1124-2, s. 99

3 VZTAH T. G. MASARYKA A KARLA ČAPKA

Karel Čapek nebyl vždy příznivcem prezidenta T. G. Masaryka a v mnohém s ním nesouhlasil. Po setkání s ním však zjistil, jak velice se ve svých názorech na něj pletl a jak málo ho tehdy znal. Karel Čapek se s T. G. Masarykem velmi sblížili a vzniklo mezi nimi přátelství, jež bylo pro oba velmi obohacující.

3.1 Karel Čapek a T. G. Masaryk - seznámení

Když vypukla první světová válka a T. G. Masaryk v exilu usiloval o dosažení svého velkého cíle, jímž bylo osvobození a osamostatnění českého a slovenského národa, jen málo politiků mělo tehdy odvahu vyslovit mu v takto riskantním činu podporu. A tak tedy promluvili spisovatelé. Součástí Manifestu 222 spisovatelů byl i Karel Čapek se svým bratrem Josefem. T. G. Masaryk zvítězil a Československá republika se stala skutečností. Prezident nového samostatného státu přijel 21. prosince do Prahy na Wilsonovo nádraží, kde ho již vítaly davy lidí včetně signatářů pověstného májového Manifestu a mezi nimi i Karel Čapek. „*Snad už právě toho dne, kdy Karel Čapek v přímém zážitku (a slovy básníka Karla Tomana) viděl „vítěze vcházet do pražských bran“, se prudce změnil jeho předsudečný názor na kantora a mentora Tomáše Garrigua. Snad už tehdy pochopil, „jak málo znal Masaryka, když se na něm v prvním kvasu mladosti učil bouřliváctví a revoltě“ a pomalu zjišťoval, že „Masaryk je asi tak pravý opak toho, zač ho kdy považoval.“*³⁹

Karel Čapek se poprvé setkal s T. G. Masarykem 21. března roku 1922 před začátkem představení Jiráskovy Lucerny. Karel Čapek byl představen prezidentovi Masarykovi jako dramaturg městského divadla, bylo to zatím však jen letmé seznámení. První opravdové setkání proběhlo, když dostal Karel Čapek pozvání na Hrad, povečeřet s panem prezidentem a několika dalšími spisovateli.

³⁹ HOUŠKA, Vítězslav. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*. 1. vyd. Karviná – Mizerov: Nakl. Paris ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 2011. ISBN 978-80-87173-18-3, s. 14

Další setkání Karla Čapka s T. G. Masarykem proběhlo na banketu, který uspořádali českoslovenští spisovatelé na prezidentovu počest. Při této příležitosti T. G. Masaryk navrhl Karlu Čapkovi, zda by si přečetl jednu kapitolu z jeho knihy „Světová revoluce“ a doplnil ji o své poznámky a připomínky. Karel Čapek mu po prostudování této kapitoly poslal psaní, aby ji za žádnou cenu netiskl. „*Gracias, vzkázal starý pán. A tu kapitolu vynechal. Snad to právě byla příčina, proč pojal ke Karlu Čapkovi o čtyřicet let mladšímu jakousi důvěru.*“⁴⁰

Karel Čapek a T. G. Masaryk se začali pravidelně stýkat ve společnosti tzv. pátečníků, tak se nazývala skupina básníků, spisovatelů a nejrůznějších osobností kolem bratří Čapků, která se scházela v jejich vile na Vinohradech od roku 1924. Na těchto pravidelných schůzkách se probírala různá témata, která se většinou dotýkala humanitní, přírodovědné či ekonomické problematiky. Setkání pátečníků se nesměly účastnit žádné ženy a dostat se do této skupiny lidí nebylo lehké. Začínalo se kolem páté hodiny a končilo kolem desáté. Od roku 1926 začal tato setkání navštěvovat i T. G. Masaryk.

Jejich přátelství se i nadále prohlubovalo při tvorbě díla „Hovory s T. G. Masarykem“. Karel Čapek začal na této knize pracovat v září roku 1926, při návštěvě prezidenta Masaryka v jeho letním sídle v Topolčiankách. „*V Archívu Ústavu T. G. Masaryka je uloženo celkem dvacet pět dopisů, které psal Karel Čapek svému prezidentovi. Snad dostatečné množství pro to, abychom poznali, co oba velké Čechy sbližovalo. Abychom si učinili představu o (téměř veskrze) pracovní náplni této korespondence. Čapek znal svého Masaryka jako málokdo ze žijících. Takže ovšem věděl, že prezident ani při odpočinku neposkytuje svému mozku právo na zahálku. A jaký Masaryk, takový i jeho Čapek.*“⁴¹ Postupem času mezi nimi vzniklo hluboké přátelství na celý život.

⁴⁰ ČAPEK, Karel. *Čtení o T. G. Masarykovi*. 2. vyd. Příbram: Česká expedice a Riopress s Masarykovým demokratickým hnutím, 1998, s. 16

⁴¹ HOUŠKA, Vítězslav. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*. 1. vyd. Karviná – Mizerov: Nakl. Paris ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 2011. ISBN 978-80-87173-18-3, s. 54

Obrázek 5: Karel Čapek a prezident T. G. Masaryk

Zdroj:⁴²

3.2 Karel Čapek, T. G. Masaryk a demokracie

T. G. Masaryk vždy kladl velký důraz na demokracii a demokratický směr svého usilování. Demokracii popisoval jako úctu a lásku k bližnímu svému. Zatímco v autokracii viděl jistou odpovědnost za úpadek evropské civilizace. Jeho pojetí demokracie bylo ovlivněno jeho vírou. Věřil však také v člověka, v jeho hodnotu a jeho duchovnost. *„Demokracie není jen formou státní, není jen tím, co je napsáno v ústavách; demokracie je názor na život, spočívá na důvěře v lidi, v lidskost a v lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry. Řekl jsem jednou, že demokracie je diskuse. Ale pravá diskuse je možná jen tam, kde si lidé navzájem důvěřují a poctivě*

⁴² POZITIVNÍ NOVINY. *O Karlu Čapkovi*. [online]. [cit. 2013-21-11]. Dostupné z: <<http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2009050088>>

hledají pravdu. Demokracie, to je hovor mezi rovnými, přemýšlení svobodných občanů před celou veřejností – slovo „parlament“ má krásný smysl, jen je učinit tělem!“⁴³

V naprostou rovnost však nevěřil, a proto velmi rázně, stejně jako Karel Čapek, odmítal komunismus. Byl přesvědčen, že v demokracii nesmí být možné, aby byl kdokoliv vykořisťován. Po vzniku Československé republiky se začalo čím dál častěji mluvit o krizi demokracie a o jejích chybách. T. G. Masaryk však tvrdil, že v poválečné době, kdy jsou všechny národy v těžkém přerodu, nelze očekávat, že bude demokracie hned dokonalá a že je třeba na ní stále pracovat. *„Demokracie má své chyby, protože občané mají své chyby. Jaký pán, takový krám. Jsme národ tělem a duší demokratický; má-li naše demokracie své nedostatky, musíme překonávat ty nedostatky, ale ne překonávat demokracii.“⁴⁴*

T. G. Masaryk znal i slabiny demokracie, ale přesto pro něj znamenala záruku míru, pro Československo i pro celý svět. Karel Čapek se stejně jako T. G. Masaryk velmi zasadil o rozvoj demokracie v Československu. Jeho pojetí demokracie se v mnohém velmi shodovalo s pojetím Masarykovým. *„Karel Čapek jako žádný z jiných českých spisovatelů přijal zodpovědnost za demokratické zřízení republiky a brzy patřil mezi osobnosti, které se výrazně podílely na jeho utváření. Přitom nebyl v pravém slova smyslu politicky činný – nezastával žádné politické či společenské funkce s výjimkou předsednictví čs. Penklubu, jehož pražskou pobočku založil.“⁴⁵*

Karel Čapek považoval demokracii za nejlepší možný způsob vládnutí. Viděl nebezpečí v tom, že mnoho mladých lidí začínalo pochybovat o demokracii a mluvilo se o tom, že se demokratický režim neosvědčil. *„Demokracie je něco jako dobrovolná kázeň; ale mezi lidmi nevrlymi není kázně ani dobré vůle. Všimněte si, že odpor proti demokracii se spojuje obyčejně s chronickým nadáváním, s pasivním pesimismem; názor, že demokracie se přežila, prýští zpravidla z ponurého tvrzení, že všechno je samá*

⁴³ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 328

⁴⁴ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 331

⁴⁵ ČAPEK, Karel – KLÍMA, Ivan. *O demokracii, novinách a českých poměrech*. 1. vyd. Praha: Nakl. Academia, 2003. ISBN 80-200-1124-2, s. 6

lumpárna. Je-li tomu tak, co chcete zlepšit? Hromada neřádů zůstane neřádem, i když se převrátí.“⁴⁶

Nesouhlasil se stále narůstajícími ataky proti demokracii a věděl stejně jako T. G. Masaryk, že demokracie v Československu ještě není hotova, ani se ještě dostatečně nevěžila, a proto je třeba na ní stále pracovat. Nedokonalost demokracie viděl spolu s T. G. Masarykem v nedokonalosti lidí – přesněji v jejich chybách i přednostech. Řešení však pro něj nebylo v boji proti demokracii, ale v tom, jak odstranit její chyby a také jak změnit lidi. Karel Čapek považoval za nezbytné, aby každý přijal svou část zodpovědnosti za úroveň života v zemi. *„Obracejte to, jak chcete: demokratičnost přesvědčená, demokracie jako program je optimismus, láska, srdečnost, důvěra, životní schopnost a čilost; je to činná důvěra, že i když věci nestojí dobře, dá se spolupracovat k lepšímu; je to radikální odvrát od nespokojené a otrávené indolence.*“⁴⁷

3.3 Politické skandály okolo Karla Čapka a T. G. Masaryka

Možná právě proto, že se nebáli veřejně vyslovovat své názory a mnoho lidí je považovalo za nežádoucí, se Karel Čapek ani T. G. Masaryk nevyhnuli jistým politickým skandálům, které se okolo nich udály. Jelikož je téma velmi rozsáhlé, tato kapitola se bude věnovat především sporu o Rukopisy, Hilsnerově aféře – neboli hilsneriádě a dále tzv. silvestrovské aféře, která se udála ve společnosti pátečníků a inspirovala Karla Čapka k napsání satirické povídky „Skandální aféra Josefa Holouška“.

3.3.1 Spor o Rukopisy

T. G. Masaryk se roku 1886 zapojil do boje proti pravosti Rukopisů. *„Úvodem k boji byl spor dvou univerzitních kolegů, profesora Martina Hattaly a Jana Gebauera, o pravost Rukopisů. Gebauer, vynikající český jazykovědec, znalec dané památky, zveřejnil své pochybnosti o jejich pravosti v německé encyklopedii s užitím řady*

⁴⁶ ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 93

⁴⁷ ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 94

odborných důkazů. Hattala, obhájce pravosti památky, za to Gebauerra hrubě napadl v sérii čtyř statí otištěných v Národních listech.“⁴⁸

T. G. Masaryk v časopise Athenaeum uveřejnil příspěvek Jana Gebauera o potřebě dalšího zkoumání pravosti Rukopisů a sám tento příspěvek podpořil. Tento kritický článek vyvolal vlnu negativních reakcí a zapříčinil ostrý spor mezi zastánci pravosti Rukopisů a vědci, kteří se pomocí vědeckých podkladů snažili dokázat jejich nepravost. Do celé aféry se zapojil tisk, který velmi ostře útočil na T. G. Masaryka a snažil se proti němu poštvat celou veřejnost.

I když se později prokázala nepravost Rukopisů a T. G. Masaryk po vědecké stránce vyhrál, zaplatil za to akademickým trestem. „*Duch nenávisti a zloby zasahoval nejen Masaryka osobně, vyrovnávat se s ním musela celá jeho rodina! A 14. září 1886, uprostřed boje, se zkoušené rodině narodilo třetí dítě, syn Jan! Zloba a slepá nenávist zasáhla mladého zdatného profesora již před tím na univerzitě. 27. května 1886 hlasoval profesorský sbor filozofické fakulty o návrhu na Masarykovo jmenování řádným profesorem; v souladu se slibem, který mu byl ve Vídni příslušnými činiteli dán, když v roce 1882 přicházel na univerzitu do Prahy. Hlasování bylo tajné. Výsledek: 11:11 se rovnal zamítnutí návrhu. Jmenování řádným profesorem pak bylo odsouváno ještě dalších jedenáct let.*“⁴⁹

3.3.2 Hilsnerova aféra

Tato aféra zvaná hilsneriáda začala roku 1899, v té době byl již T. G. Masaryk profesorem na pražské univerzitě a byl považován za přední osobnost veřejného života. Veřejností byl však vnímán různě, určitá část společnosti ho uznávala a vzhlížela k němu, na druhé straně měl však i spoustu odpůrců, kteří se k němu chovali velmi nepřátelsky. „*Hilsnerova aféra začala v březnu 1899 u městečka Polná na Vysočině, kde byla nalezena zavražděná mladá dívka z nedaleké obce Věžnička, Anežka Hružová.*

⁴⁸ OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2, s. 42

⁴⁹ OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2, s. 45

Z brutálního činu, který byl bez příčiny označen za židovskou „rituální vraždu“, byl obviněn mladík židovského původu jménem Leopold Hilsner.“⁵⁰

T. G. Masaryk se zapojil do tohoto sporu poté, co obdržel dopis od svého bývalého studenta o tom, jak český tisk pojal v souvislosti s Hilsnerovou aférou velmi antisemitistický postoj, který ovlivňoval celou společnost. T. G. Masaryk mu odpověděl a souhlasil s uveřejněním tohoto dopisu. Tím rozpoutal obrovskou vlnu nevole a útoků proti své osobě. *„Zlá kampaň byla ta „hilsneriáda“, když jsem se musel rvát s pověrou o rituální vraždě. O rituální pověře jsem znal knihy berlínského teologa Starcka. Řekl jsem panu Kuntovi svůj názor o věci a on to oznámil veřejnosti v Neue Freie Presse. Tím jsem se dostal do té mely. Vídeňští antisemité poštvali český nacionální a klerikální tisk, začali tlouci do mne – nu, musel jsem se bránit; když už jsem řekl A, řekl jsem i B a C.“⁵¹*

T. G. Masaryk se začal důkladně seznamovat se všemi podrobnostmi tohoto případu. Studoval soudní protokoly, ale také se zabýval kriminalistikou a fyziologií. Své názory konzultoval s různými odborníky. Začal na něj však ostře útočit tisk a byl obviněn z korupce a skrytých úmyslů. Studenti proti němu dokonce svolali demonstraci. *„Polenský případ s odsouzením Leopolda Hilsnera pak ve společnosti postupně vyšuměl. Hilsner dostal milost a po devatenácti letech dožil jako neznámý muž ve Vídni. Jeho případ nebyl nikdy revidován.“⁵²*

I přesto, že se T. G. Masaryk dostal kvůli svým názorům opět do velmi složité situace, ukázalo se, že mu ohlasy Hilsnerovy aféry později pomohly při snaze o vybudování samostatného státu. *„Za války jsem pochopil, k čemu to také bylo dobré: světový tisk je zčásti řízen nebo financován od Židů; znali mně z Hilsnerovy aféry a teď se odvděčili tím, že psali o naší věci sympaticky nebo alespoň slušně. Politicky nám to hodně pomohlo.“⁵³*

⁵⁰MASARYKOVA SPOLEČNOST. *Hilsnerova aféra*. [Online]. [cit. 2013-02-04] Dostupné z: <<http://masarykovaspolecnost.cz/zivotopis/hilsnerova-afera>>

⁵¹ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 129

⁵²MASARYKOVA SPOLEČNOST. *Hilsnerova aféra*. [Online]. [cit. 2013-02-04] Dostupné z: <<http://masarykovaspolecnost.cz/zivotopis/hilsnerova-afera>>

⁵³ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 130

3.3.3 Silvestrovská aféra Karla Čapka

Tato kapitola se bude věnovat tzv. silvestrovské aféře Karla Čapka, která vznikla u příležitosti pátečníků. Na Silvestra roku 1926 se společnost sešla až na večer a tentokrát mezi ně přišel i T. G. Masaryk. *„Aby své hosty pobavil, napsal Čapek koledu zakončenou zdřavicí panu prezidentu republiky. V koledě vystupovali v roli tří králů – představitelů tří velkých politických stran – tři významní pražští divadelníci, František Smolík, Václav Vydra a Vojta Novák.“*⁵⁴

Krátce na to začaly kolovat fámy a pomluvy o průběhu tohoto večera. Karel Čapek byl nařčen z toho, že se na silvestrovský večer ve společnosti pátečníků hrála Brunnerova karikatura O králi Sobiášovi, pamflet na Dr. Kramáře. Vše bylo ještě podpořeno národně demokratickým a bulvárním tiskem, který tuto aféru dále rozdmýchával a útočil na Karla Čapka. Tisk také vyčítal T. G. Masarykovi, že se jako prezident účastnil takového druhu zábavy.

*„Cílem této politické aféry, kterou rozpoutal národně demokratický a klerikální tisk a jejímž hlavním terčem byl Karel Čapek, bylo vytvořit před prezidentskými volbami, které se měly konat 27. května 1927, takovou politickou averzi vůči prezidentu Masarykovi, aby znemožnila jeho znovuzvolení. Protože útok v tisku nemohl být veden tak nečestnými prostředky přímo proti osobě prezidenta, soustředil se proti Karlu Čapkovi, jako hostiteli prezidenta v kruhu pátečníků.“*⁵⁵

Karel Čapek se proti této kampani bránil nejdříve v tisku a poté soudními žalobami. Tato štvavá kampaň ho inspirovala k napsání „Skandální aféry Josefa Holouška“.

⁵⁴ KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1992. ISBN 80-7023-130-0, s. 14

⁵⁵ KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1992. ISBN 80-7023-130-0, s. 9

Obrázek 6: 1924 – 1938 Pravidelné schůzky pátečníků

Zdroj:⁵⁶

3.3.4 Skandální aféra Josefa Holouška

V souvislosti s útoky na svou osobu Karel Čapek shrnul a umělecky ztvárnil tyto prožitky v satirické povídce „Skandální aféra Josefa Holouška“ z roku 1927, odehrávající se v novinářském prostředí. Karel Čapek zde kritizuje praktiky některých českých novinářů a poměry v tisku v období mezi dvěma světovými válkami. Toto dílo vycházelo v Lidových novinách na pokračování v deseti kapitolách a téměř vše, co obsahovalo, mělo reálný podklad.

Hlavní postavou je zde Josef Holoušek, proti kterému byla rozpoutána pomlouvačná a nepravdivá kampaň. Hrdina se však nemá jak bránit a nezbývá mu než počkat, než aféra utichne. Karel Čapek zde také upozorňuje na obrovskou moc, kterou má tisk a jak snadno dokáže zmanipulovat celou společnost, aniž by se informace zakládaly na pravdě.

⁵⁶ IHNED.CZ. 1924 – 1938. *Pravidelné schůzky pátečníků*. [online]. [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://boutique.ihned.cz/c4-10012790-43027690-b00000_pdadetail-1924-1938>

Karel Čapek již dříve upozorňoval na nehoráznosti některého tisku, zejména klerikálního a na nebezpečí anonymity novinářů. Potvrzují to i jeho následující slova: „*Žijeme v bezectví: Slovo má anonym a jeho pán; vy ostatní vy se jménem, vy s občanskou odpovědnou identitou máte v čem být uraženi a zlehčeni – anonym je nezranitelný.*“⁵⁷

⁵⁷ KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1992, ISBN 80-7023-130-0, s. 14

4 HOVORY S T. G. MASARYKEM – ROZBOR DÍLA

„Hovory s T. G. Masarykem“ (dále jen Hovory) je významné dílo, skládající se ze tří částí, které sepsal Karel Čapek v letech 1928 – 1935 na základě rozhovorů s prvním československým prezidentem. Ke třem dílům Hovorů vydal Karel Čapek v roce 1935 ještě čtvrtý díl.

„V červenci 1927 se Čapek setkával s Masarykem v Karlových Varech a v září dokončoval první díl svých Hovorů s T. G. Masarykem, který vyšel v prosinci téhož roku. Druhý díl Hovorů, připravovaný Čapkem na základě pobytu v Topolčiankách v září 1929, vyšel v únoru 1931. V témže roce vyšlo Čapkovo Mlčení s T. G. Masarykem, které bylo připojeno do souborného jednosvazkového vydání Hovorů (1936).“⁵⁸

Hovory byly poprvé souborně vydány v březnu roku 1936. Toto dílo je stěžejní v politické tvorbě Karla Čapka. Hovory jsou velice ceněným dílem vypovídajícím o životě a názorech T. G. Masaryka.

4.1 Jak Hovory vznikaly

Karel Čapek začal na tomto díle pracovat již roku 1926 při návštěvě T. G. Masaryka v jeho letním sídle v Topolčiankách. Tato spolupráce začala v návaznosti na Čapkovo interview s T. G. Masarykem v Lidových novinách. *„Oběma se brzy potvrzovala užitečnost takto začatých rozhovorů: lidsky stále více osamocenému prezidentovi poskytovaly postrádané kontakty a stále vnitřně vratkému Čapkovi nabízely zdání jistoty. A tak se oběma asi zalíbila možnost společně napsat „hovory“.“⁵⁹*

Původním záměrem Karla Čapka bylo napsat Masarykův životopis. Z toho později vzešel nápad sepsat celý jeho život ve formě hovorů. Cílem této práce bylo popsat T. G. Masaryka nejen jako hrdinu, ale i jako obyčejného člověka s jeho silnými

⁵⁸ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. Vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 238

⁵⁹ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X., s. 564

i slabými stránkami. „Zájem o osobnost filozofa, který se stal prezidentem nového státu, vyplývala z Čapkova filozofického vzdělání. V Hovorech však Karel Čapek usiloval o vytvoření živého obrazu lidské osobnosti Masarykovy.“⁶⁰

Karel Čapek na tomto díle pracoval s přestávkami celých devět let a snažil se o co nejautentičtější formu zachycení Masarykova života a jeho filozofických, politických a životních názorů. Tuto knihu se rozhodl napsat k desátému výročí republiky. Rok 1928 byl významným rokem samostatného státu, který prošel těžkými zkouškami po svém vzniku.

„Hovory s Masarykem se setkaly s obrovským zájmem čtenářů, což lze přisoudit nejen vřelému vztahu lidí k zemřelému Masarykovi, ale i blížící se kritické době, která skončila katastrofou mnichovskou.“⁶¹

4.2 Rozbor knihy Hovory s T. G. Masarykem

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, toto dílo je rozděleno do čtyř částí, které vznikaly v průběhu devíti let. V této kapitole jsou stručně popsány jednotlivé díly: Věk mladosti (1928), Život a práce (1931), Myšlení a život (1935) a Mlčení s T. G. Masarykem (1935) a uvedeny některé ze stěžejních myšlenek a názorů T. G. Masaryka. První dva díly probíhají formou vyprávění, ve třetím díle se z vyprávění stává dialog.

4.2.1 Věk mladosti

V první části Hovorů, která je důsledně životopisná, vypráví Karel Čapek ústy Masarykovými o jeho dětství, dospívání a období studií. Karel Čapek zde zvýrazňuje rysy obyčejnosti a lidovosti v souvislosti se slováckým prostředím, ve kterém T. G. Masaryk vyrůstal. „Karel Čapek měl nepochybně hlubokou znalost způsobů Masarykovy řeči (měl pro tyto kvality mimořádné pozorovací schopnosti, paměť

⁶⁰ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. Vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 238

⁶¹ ČAPEK, Karel. *V hluboké úctě a oddanosti*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 1999, s. 107

i pochopení), znalost získanou nejen poslechem rozhovorů, ale i četbou Masarykových děl.“⁶²

První díl také vypráví o odchodu T. G. Masaryka do Vídně, o seznámení s Charlottou Garrigue a vstupu do politického života. Tato kapitola také obsahuje jeho úvahy např. o školství a reformě, o české povaze a o důležitosti našich dějin. „*Považte, jak vzrušující jsou naše dějiny; vemte si Přemyslovce a jejich celou politiku k Německu, jak správně pochopili naši mezinárodní situaci; vemte si potom reformaci, protireformaci, obrození – jak je ten celý zápas neobyčejně dramatický; a pak si vemte mapu a naši polohu na ní a považte, že jsme se udrželi! To samo už stojí za to. Jen si pořádně uvědomit naše dějiny: já nevím, kde na světě jsou větší.*“⁶³

Je zde také mimo jiné popsán Masarykův vřelý vztah k literatuře, jeho zájem o filozofii, zejména pak o Platóna a také jeho odchod do Vídně. Ve svých vzpomínkách T. G. Masaryk také upozorňuje na nedostatek tradic, zejména u mladých lidí. „*Největší příčinu naší beztradičnosti vidím v té náboženské lhostejnosti; proto si náš průměrný vzdělanec neví rady s naší minulostí, ve které náboženství hrálo tak důležitou roli. Místo takové veliké souvislosti má náš vzdělanec svůj kavárenský kroužek, hospodský stůl nebo nějakou místní nebo odborovou organizaci své politické strany. Ten uzavřený vzduch štamlokálu, to jsou ty pravé malé poměry.*“⁶⁴

První část knihy končí Masarykovým jmenováním řádným profesorem filozofie na Karlově univerzitě a následným odjezdem do Prahy.

4.2.2 Život a práce

Ve druhé části Hovorů prezident vypráví o svých začátcích, kdy působil jako soukromý docent, ale také o zapojení do veřejného a politického života. Vyjadřuje se také k otázce lásky a manželství. „*Nejvyšší důvod pro věrnost manželskou je láska. Veliká láska, láska bez výhrad, láska celého člověka k celému člověku nemůže pominout*

⁶² DANEŠ, František - ČMEJRKOVÁ, Světlá. *O Čapkových Hovorech s T. G. M.* 1. vyd. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0381-9, s. 11

⁶³ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem.* 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 46

⁶⁴ ČAPEK, Karel. *Nové Hovory s T. G. Masarykem.* 1. vyd. Praha: Česká expedice a RIOPRESS ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1992. ISBN 80-85281-26-0, s. 52

lety ani smrtí. Já to vidím tak: jediný muž, jediná žena po celý život; zůstat věren až do smrti. Lásky je největší mravní silou – z ní je veškerá vzájemná účast, pomoc a spolupráce; mravní život, to je součinný podíl na božím řádu světa.“⁶⁵

Druhý díl Život a práce také obsahuje Masarykovy úvahy a pohled na svět. Věřil, že současný svět je lepší, než byl za jeho mládí a že lidé mají zbytečné obavy z malých poměrů. *„Svět je lepší než tehdy; jmenovitě náš český svět získal tak nesmírně mnoho – chtěl bych každého, kdo nařiká a reptá, za trest přesadit do těch osmdesátých let. Žil jsem dost dlouho, abych to řekl: důvěřuju v budoucnost, ve vývoj a pokrok. Chtěl bych vidět, jak bude vypadat život za sto let.“⁶⁶*

Důležitou část tohoto dílu zaujímají informace o vypuknutí a průběhu první světové války, do které se T. G. Masaryk jako poslanec aktivně zapojil a začal usilovat o vznik samostatného státu. Vzpomíná zde také na roky strávené v exilu, například v Anglii, Švýcarsku, Rusku a USA až do jeho zvolení prezidentem (14. listopadu 1918).

4.2.3 Myšlení a život

Třetí část Hovorů „Myšlení a život“ je svým stylem odlišná od předchozích. Zatímco první dvě části probíhaly ve formě Masarykových promluv ke čtenářům a byly rozděleny do několika podkapitol, třetí část Myšlení a život probíhá formou dialogu. Karel Čapek se zde pokouší vyložit prezidentův myšlenkový svět, aby jej srozumitelně a jednoduše přiblížil čtenářům. Hlavními tématy jsou zde především:

- Teorie poznání a metafyziky – v této podkapitole T. G. Masaryk formou klasického interview odpovídá K. Čapkovi na dotazy ohledně filozofie, vědy a mýtu, nesmrtelnosti duše atd.
- Etika a náboženství – zde T. G. Masaryk vysvětluje svůj vztah k náboženství a k Bohu a dovoluje nahlédnout do svých náboženských názorů. *„Mnoho jsem se napřemýšlel o našem náboženském problému. Jsem nadáním*

⁶⁵ ČAPEK, Karel. *Nové Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Česká expedice a RIOPRESS ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1992. ISBN 80-85281-26-0, s. 71

⁶⁶ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 104

a založením člověk politický, ne náboženský a dokonce ne teologický, ale náboženství je mě hlavní složkou duchovního života a kultury vůbec.“⁶⁷

Za praktický projev náboženství T. G. Masaryk považoval lásku k bližnímu. Právo a stát si představoval postavené na mravních a náboženských základech.

- Kultura a politika – tato podkapitola je věnována Masarykovu pojetí politiky a zabývá se politickou teorií a praxí. Politika a demokracie pro něj byla nesmírně důležitá. Upozorňuje zde také mimo jiné na korupci a politickou demagogii. *„Žaluje se na korupci – dobrá jen do ní! Ale nedejme se svést ke generalizacím – a nevěřme korupčníkům, žalujícím na korupci. Je dost korupce tiché, toho šikovního obcházení zákonů, korupce skoro legální – té nestačí čelit negativně, ale pozitivně: víc úcty k zákonům a státu! Ano, myslím občanskou morálku – loajalitu ve smyslu anglickém.*“⁶⁸

T. G. Masaryk souhlasil s oprávněnou kritikou, která má sloužit k poučení a nápravě a ne k děláni demagogie. Upozorňoval také na to, že politické strany nejsou nic jiného než průměr jejich voličů. Na otázku ohledně úrovně politiky a jejich představitelů odpověděl: *„Čím dál tím víc je vidět, že bez politického vzdělání, bez odborné přípravy, není možná politika slušná, a řekl bych, veliká. Tož pravda: halda vysvědčení ještě nezaručuje vzdělanost a dokonce nenahrazuje přirozené nadání. A nezapomínat na požadavek mravní; učenost, doktorské zkoušky a tituly nezaručují slušnost, čestnost ani statečnost.*“⁶⁹

Dále se zde také zabývá světovými dějinami a dějinami naší země. Zkoumá vývoj a význam demokracie, která pro něj znamenala záruku míru.

- Problémy národa – zde se T. G. Masaryk věnuje otázce malého národa, lásce k národu i celému lidstvu a také otázce humanity. Apeluje zde také na

⁶⁷ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 276

⁶⁸ ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X, s. 331

⁶⁹ ČAPEK, Karel. *Nové Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Česká expedice a RIOPRESS ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1992. ISBN 80-85281-26-0, s. 222

důležitost vzdělání, které je nezbytné k začlenění naší země mezi vyspělé demokratické státy. Věnuje se zde také zásadní otázce jak vybudovat moderní stát.

4.2.4 Mlčení s T. G. Masarykem

Poslední část Mlčení s T. G. Masarykem vznikla z přednášky k prezidentovým osmdesátým pátým narozeninám. Je to závěrečná část této knihy. „V dodatku k *Hovorům, Mlčení s T. G. Masarykem, popisujícím, jak tato kniha vznikala, Čapek vzpomíná, jak ho už dříve přitahovala myšlenka napsat Masarykův životopis a jak se konečným impulsem stala prezidentova poznámka, že „nechtěl lhát“.*“⁷⁰

Karel Čapek při práci na *Hovorech* strávil mnoho času s T. G. Masarykem při jejich společných rozhovorech, ale také při mlčení. Právě tato poslední kapitola byla pro Karla Čapka velmi důležitá především proto, aby čtenáři pochopili celkovou Masarykovu osobnost.

„Už brzy po vydání třetí části *Hovorů* bylo však národu přísně nařízeno téměř padesátileté mlčení o Masarykovi. Z důvodů prostých i sprostých: oba mravenčí tábory Ze života hmyzu vyznávaly různé druhy diktatur – rasovou a třídní. Navzájem se sice nenáviděly, ale v jedné věci byly zajedno: v nenávisti vůči Masarykovi.“⁷¹

⁷⁰ BRADBROOKOVÁ, Bohuslava. *Karel Čapek. Hledání pravdy, poctivosti a pokory*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1385-7, s. 194

⁷¹ HOUŠKA, Vítězslav. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*. 1. vyd. Karviná – Mizerov: Nakl. Paris, 2011. ISBN 978-80-87173-18-3, s. 98

Pro přiblížení atmosféry vzniku jednotlivých kapitol, je přiložen doslovný přepis korespondence mezi Karlem Čapkem a T. G. Masarykem z prosince roku 1932:

K. Čapek T. G. Masarykovi⁷²

V Praze 14. prosince 1932

Pane prezidente,

Současně posílám k opsání pět dalších kapitol Hovorů; z nich čtyři vznikly rozdělením a přeladěním látky v příliš rozsáhle kapitole Politika. Teď mám doma už jen jedinou, poslední kapitolu, kterou pošlu co nevidět.

Dlužno říci, že o ten třetí díl Hovorů je už veliký zájem. Už si jej předem objednálo na tři tisíce lidí. V Německu je I. a II. díl už vysázen a sazba čeká na díl III.; podobně je tomu s vydáním anglickým a francouzským. Také český nakladatel chce pak vydat I. – III. Díl v jednom laciném svazku. Inu, bylo by z mnoha důvodů dobře, kdyby ten třetí díl mohl brzo vyjít.

Dále: Lidovky snažně prosí, kdyby směly otisknout část Hovorů ve vánočním čísle. Myslím, že by se na ten den nejlépe hodilo to, co říkáte o Ježíšovi; myslím z kapitoly III. stránka 9-16. Zdá se mi, že ty stránky jsou již hodně definitivní a že by Vám snad nedaly mnoho práce. Kdybychom to tak mohli dostat do 20. prosince!

Je pozorovat jistou politickou úlevu; je vidět, jak dělá dobře občanům, když vláda a parlament jsou schopny práce. To jisté uklidnění je dobrým znamením pro demokracii u nás.

Přeji Vám, pane prezidente, pěkné dny a mnoho uspokojení z práce.

Vám upřímně a uctivě oddaný

Karel Čapek

⁷² ČAPEK, Karel. *V hluboké úctě a oddanosti*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 1999, s. 118

4.3 Čtení o T. G. Masarykovi

Karel Čapek publikoval mnoho dalších článků, statí, rozhovorů, recenzí, sloupků a reportáží zejména v Lidových novinách, vztahujících se k prezidentu Masarykovi. Soubor těchto rozmanitých příspěvků plánoval vydat knižně. Tento plán však již bohužel nestihl uskutečnit. „*Po Hovorech s T. G. Masarykem, vykládajících jeho život, činy a myšlení, chtěl tentokrát Karel Čapek v retrospektivním souboru svých novinářských prací oživit prezidentovu postavu a osobnost v zorném úhlu svého osobního vztahu, přátelství a oddaného zaujetí.*“⁷³

Inspirujícím podnětem k vydání knihy „Čtení o T. G. Masarykovi“, ke kterému došlo až v roce 1969, byl tedy neuskutečněný záměr Karla Čapka z posledních chvil jeho života. Kniha obsahuje především Čapkovy práce, které vyjadřují jeho vřelý vztah k T. G. Masarykovi. První články se datují od roku 1918 a sledují Masarykův život v průběhu dalších let. Mimořádnou hodnotu má mimo jiné reportáž z Masarykova pohřbu roku 1937. „*Ještě ho vidíme zblízka. Ještě si vypočítáváme jednotlivé jeho činy, boje a zásluhy, to co dokonal, i to, v čem zůstává příkladem a tradicí našemu národu. Tak blízko je nám to všechno, jako by to včera bylo; právě v těchto dnech pohřebních si ještě naposledy a nejsilněji uvědomujeme jeho tělesnou přítomnost mezi námi. Budoucí pokolení budou nám všem závidět, že jsme byli vrstevníky Masarykovými; ale my můžeme budoucím věkům závidět tu heroickou a moudrou legendu, ve kterou se jim postupem věku kovově zhutní náš Masaryk.*“⁷⁴

⁷³ ČAPEK, Karel. *Čtení o T. G. Masarykovi*. 2. vyd. Praha: Česká expedice a Rioexpres ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1998, s. 182

⁷⁴ ČAPEK, Karel. *Čtení o T. G. Masarykovi*. 2. vyd. Praha: Česká expedice a Rioexpres ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1998, s. 161

PRAKTICKÁ ČÁST

5 PRŮZKUM

5.1 Vymezení cíle

Zjištění současného stavu politické morálky z hlediska vnímání občanů České republiky, zjištění postoje veřejnosti k aktuální politické situaci prostřednictvím dotazníku na téma „Politická morálka v České republice“.

Pracovní hypotéza

Postoj veřejnosti k současné politické situaci a vnímání politické morálky nejsou příliš kladné. Z velké části je to způsobeno nestabilní situací současné vlády, mírou korupce a také zadlužeností České republiky. Narůstá zde politická apatie a lidé přestávají mít zájem o politiku.

Tuto situaci však v současné době ovlivnila první přímá volba prezidenta v lednu 2013, které se zúčastnilo v prvním kole 61 % voličů⁷⁵ a ve druhém kole 59,11 %⁷⁶. Z tohoto zjištění je zřejmé, že zájem veřejnosti o politické dění výrazně vzrostl. Tento průzkum se snaží zmapovat vnímání politické situace a politické morálky veřejností.

Metoda průzkumu

Jako nejvhodnější psychodiagnostická metoda byla zvolena metoda dotazování technikou jednotných dotazníků distribuovaných osobně mezi vybranou částí obyvatel.

⁷⁵AKTUALNĚ.CZ. *Prezidentské volby 2013. 1. kolo* [Online]. [cit 05-02-2013] Aktuálně.novinky.cz. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby/grafika/2013/01/12/prezidentske-volby-vysledky-1-kolo/#volby-region-id=0>>

⁷⁶AKTUALNĚ.CZ. *Prezidentské volby 2013. 2. kolo* [Online]. [cit 05-02-2013] Aktuálně.novinky.cz. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby/grafika/2013/01/12/prezidentske-volby-vysledky-1-kolo/#volby-region-id=0>>

Dotazníky byly v tištěné podobě distribuovány respondentům osobně u příležitosti druhého kola voleb do Senátu Parlamentu České republiky, které se konaly 19. a 20. října 2012. V souvislosti s tématem diplomové práce je příhodné zmínit fakt, že senátní volby se konaly v Základní škole Karla Čapka. Součástí dotazníků byla informace o zachování anonymity poskytnutých údajů. Sběr dat proběhl v říjnu 2012.

5.2 Harmonogram postupu

Přípravná fáze

V rámci přípravné fáze bylo zvoleno deset otázek. Respondenti měli nejprve uvést svůj věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání a sociální postavení. Dále jim byly předloženy k zodpovězení tyto otázky (viz příloha F): 1) Zajímáte se o politické dění v ČR? 2) Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních? 3) Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex, který ovšem v ČR neexistuje a musel by se vytvořit? 4) Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce? (viz možnosti) 5) Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků? (viz možnosti) 6) Myslíte si, že současní politici dostatečně dbají na veřejné mínění? 7) Měl by podle Vás odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou? 8) Myslíte si, že současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než političtí představitelé minulého režimu před rokem 1989? 9) Souhlasíte s existencí poslanecké imunity? (viz možnosti) 10) Jste spokojen/a se současnou politickou situací v ČR?

Realizační fáze

Tisk a distribuce dotazníků mezi účastníky senátních voleb se snahou dosáhnout zastoupení všech skupin obyvatelstva.

Vyhodnocovací fáze

Při vyhodnocení výsledků bylo použito metody matematicko-statistického zpracování dat ve spolupráci se společností STEM – Středisko empirických výzkumů⁷⁷ (viz příloha C). Výsledky jsou zde zobrazeny pomocí grafů.

Popis zkoumaného vzorku

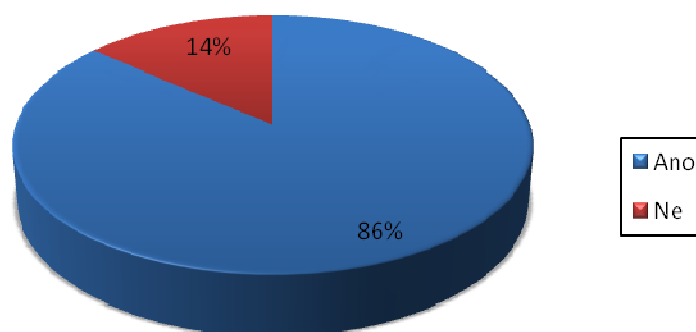
Průzkum byl proveden pomocí jednotného dotazníku, který byl osobně vyplněn 101 respondenty. Dotazníky byly respondentům předkládány přímo o výstupu z volebních místností u příležitosti druhého kola senátních voleb v Praze 10.

5.3 Analýza dat

V měřeném vzorku se prokázalo, že drtivá většina respondentů není spokojena se současnou politickou situací (99 %). Na druhou stranu se i přes negativní vnímání politické situace prokázalo, že většina respondentů (86 %) se o politické dění v České republice aktivně zajímá. Podrobné výsledky průzkumu, vyhodnocené agenturou STEM, zahrnující věk, nejvyšší dosažené vzdělání respondentů a jejich současné sociální postavení je přiloženo v příloze C.

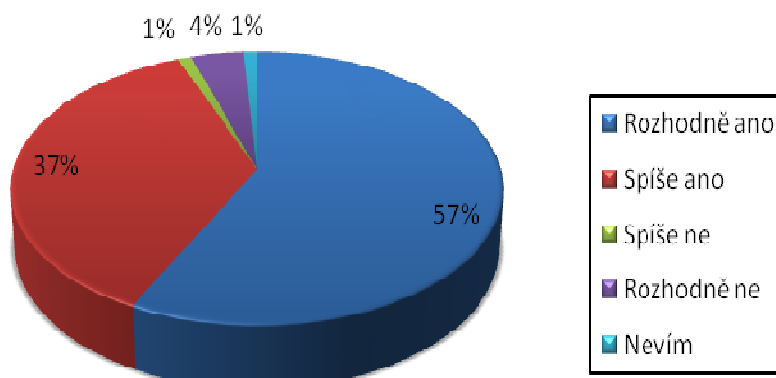
⁷⁷ STEM se zabývá aplikovaným sociologickým výzkumem, zaměřuje se na studium životních podmínek, hodnot, postojů a názorů obyvatelstva. Zvláště se specializuje na rozbory sociálních problémů, na výzkum komunikace a politickou analýzu. Svým klientům nabízí nejen výzkumy, ale také expertní studie a poradenské služby. Na základě bohatých zkušeností a rozsáhlé databáze STEM poskytuje výchozí podklady pro stanovení strategií komunikačních aktivit a PR kampaní. STEM využívá širokou škálu technik kvantitativního i kvalitativního výzkumu, vyvíjí vlastní metodické postupy, dbá na časovou i mezinárodní srovnatelnost dat. Má bohatou zkušenost z domácích i zahraničních akademických výzkumů, mezinárodních srovnávacích šetření, z řešení konkrétních problémů klientů z řad velkých institucí i menších soukromých firem.

Graf 1: Zajímáte se o politické dění v České Republice?

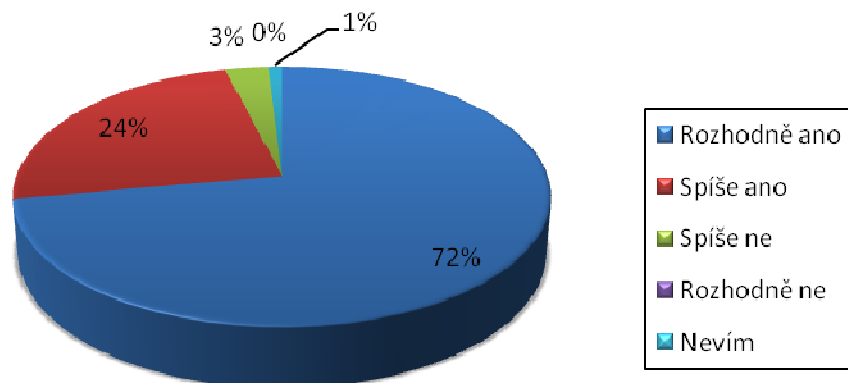
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 2: Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních?

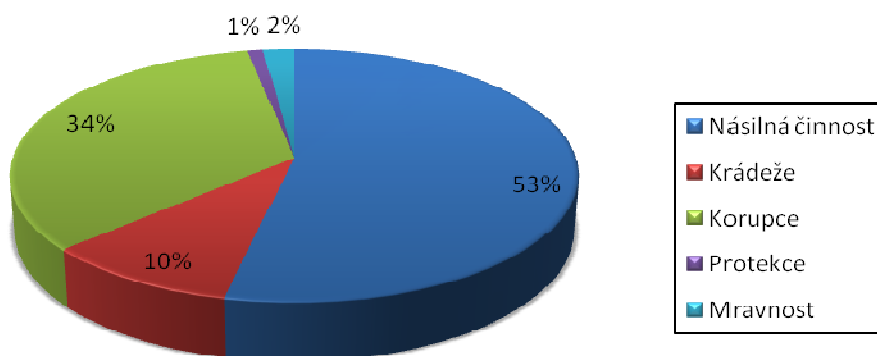
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 3: Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex, který ovšem v ČR neexistuje a musel by se vytvořit?

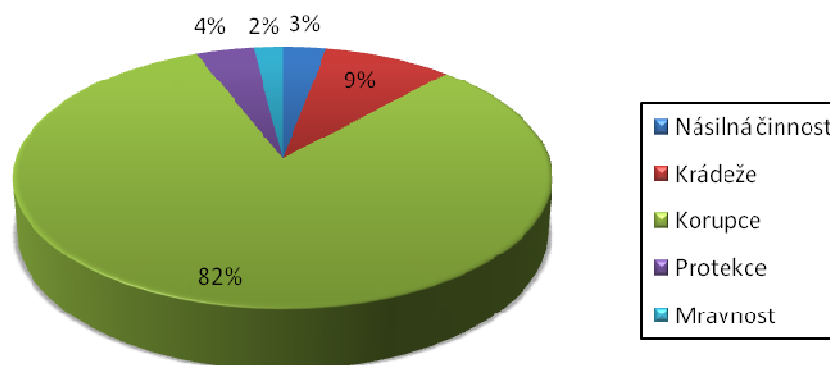
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 4: Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce?

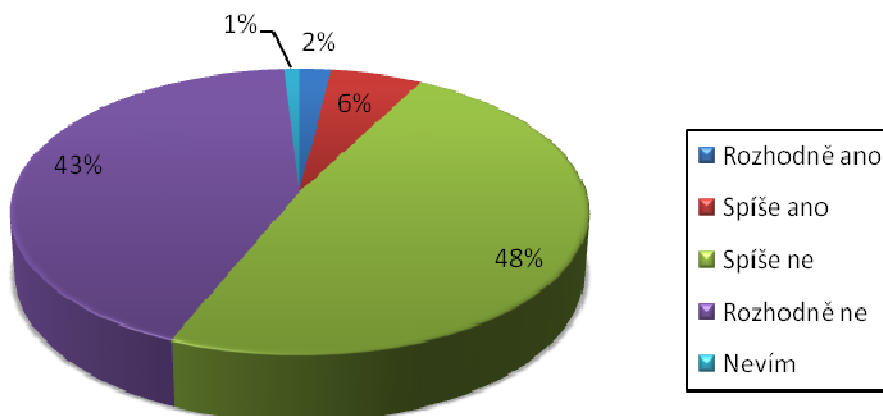
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 5 : Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků?

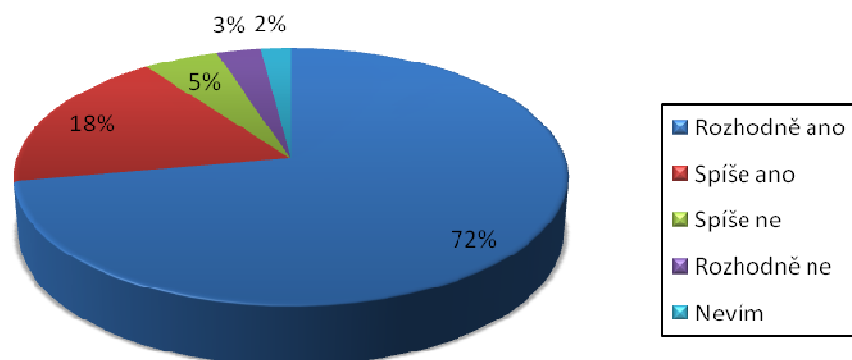
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 6: Myslíte si, že současní politici dostatečně dbají na veřejné mínění?

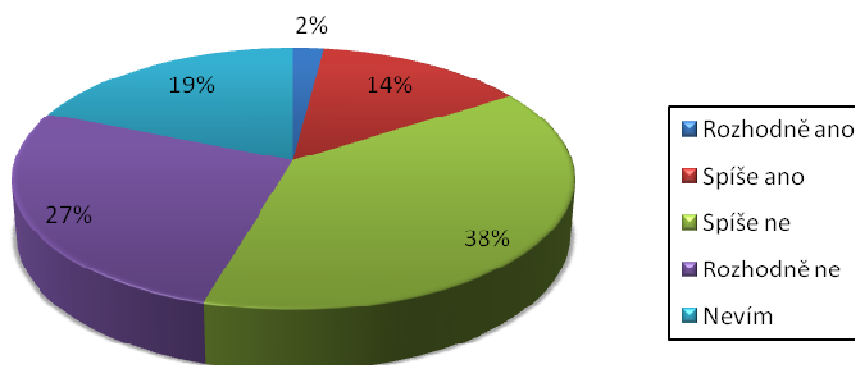
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 7: Měl by podle Vás odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou?

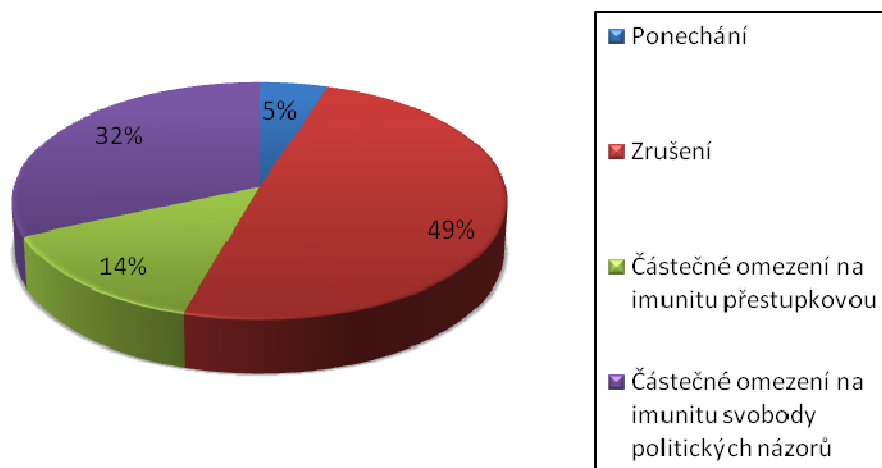
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 8: Myslíte si, že současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než političtí představitelé minulého režimu před rokem 1989?

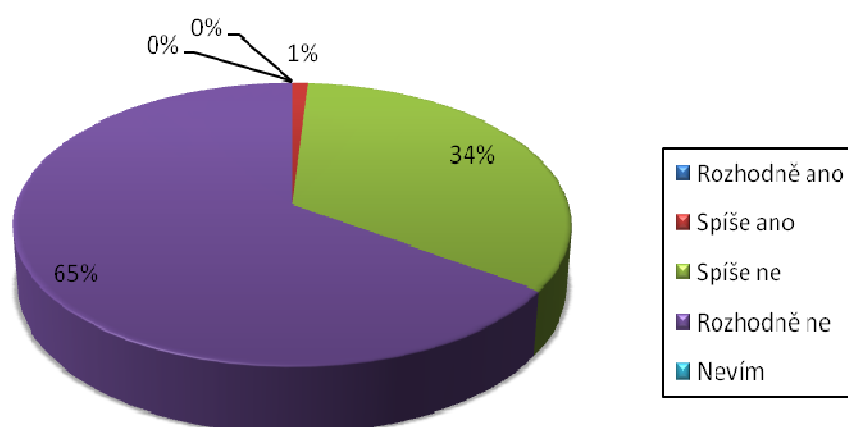
Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 9: Souhlasíte s existencí poslanecké imunity? Jste pro její:

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 10: Jste spokojen/a se současnou politickou situací v ČR?

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

5.4 Interpretace výsledků

Z průzkumu je patrné, že respondenti nejsou příliš spokojeni se současnou politickou situací ani s politickou morálkou. Na druhou stranu více než tři čtvrtiny dotázaných (86 %) uvedlo, že se o politickou situaci v České republice aktivně zajímají. Z genderového hlediska se o politické dění v České republice zajímají z větší části muži (90,7 %). Z dotazovaných žen se o politiku zajímá 80,9 %. Více než tři čtvrtiny respondentů (94 %) se domnívá, že by měla být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních. Lidé mají vyšší požadavky na politické představitele a na státní úředníky, kteří by podle nich měli být morálními vzory.

Z dotazníku vyplývá, že drtivá většina respondentů (96 %) souhlasí se zavedením etického kodexu v politice, který v České republice chybí a musel by se vytvořit. Z toho vyplývá, že respondenti postrádají jasně daná pravidla chování pro politické představitele, kterými by se měli řídit.

Na otázku „Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce?“, odpovědělo přes polovinu dotázaných (54 %), že jim nejvíce vadí násilná činnost. Pro čtvrtinu respondentů je nejhorším porušením morálky korupce. 10 % respondentů považuje obecně za nejhorší porušení morálky krádeže. Pro 2 % dotázaných je nejvíce nemorální porušení mravnosti ve smyslu sexuální morálky a 1 % dotázaných nejvíce pohoršuje protekce.

U další položené otázky „Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků?“ se odpovědi od předchozí otázky velmi liší. U politiků respondenti jednoznačně považují za nejhorší porušení morálky korupci (82 %). Pro 9 % dotázaných jsou nejhorším porušením morálky u politiků krádeže a 4 % považují za nejvíce nemorální protekci. Pouhá 3 % respondentů uvedla násilnou činnost a 2 % uvedla jako nejvíce nemorální u politiků porušení mravnosti, ve smyslu sexuální morálky.

Z průzkumu také vyplývá, že politici dostatečně nedbají na veřejné mínění. Uvedlo to celých 91 % dotázaných. Z toho také vyplývá současný negativní postoj veřejnosti k politice a politickým představitelům.

Dle odpovědí respondentů lze také usuzovat, že by veřejnost uvítala přísnější postihy pro politiky, kteří jsou podezíráni nebo spojováni s korupčními aférami, které považuje 82 % dotázaných za nejhorší porušení morálky u politiků. 72 % dotázaných uvedlo, že by politik, který je zapleten do korupční aféry, měl odstoupit ze své funkce. Pouze 8 % respondentů uvedlo, že by politik neměl po spojení s korupční aférou opustit svou funkci. Zde se vyskytly jisté pochybnosti o tom, zda by se jednalo o skutečné spojení s korupční aférou či pouhé obvinění, které by se nezakládalo na pravdě.

V souvislosti s porovnáváním současného stavu politické morálky se stavem před rokem 1989 bylo v průzkumu zjištěno, že téměř tři čtvrtiny respondentů (65 %) považují současné politiky za méně morální než politické představitele minulého režimu před rokem 1989. 19 % respondentů odpovědělo, že neví a 16 % uvedlo, že politici jsou na vyšší morální úrovni než političtí představitelé minulého režimu. Z genderového hlediska považují současné politiky za méně morální spíše ženy (76,6 %).

Vnímání politiky a předních politických představitelů je z pohledu veřejnosti v současné době velmi kritické. Zpochybňování politického systému je věc běžná a trvá tak dlouho, jak dlouho trvá demokracie sama, avšak v současné době je postoj veřejnosti více negativní než kdykoliv po roce 1989. Tento kritický postoj veřejnosti k politické situaci v České republice je zapříčiněn kromě jiného nestabilitou současné vlády, zvyšující se mírou korupce, neprůhledností veřejných zakázek a téměř mafiánskými praktikami nejrůznějších lobbistů, kteří se vyskytují v blízkosti některých předních českých politiků.

Právě v souvislosti se zvyšující nespokojeností se současným politickým stavem a narůstající mírou korupce (viz dotazníková otázka číslo pět), téměř polovina respondentů (49 %) odpověděla na otázku ohledně poslanecké imunity, že souhlasí s jejím úplným zrušením. 32 % dotázaných je pro omezení poslanecké imunity pouze na imunitu svobody politických názorů a 14 % je pro částečné omezení na imunitu přestupkovou. Pouze 5 % respondentů souhlasilo s ponecháním plné poslanecké imunity.

Z poslední dotazníkové otázky jasně vyplývá negativní postoj veřejnosti k současné politické situaci. 99 % respondentů odpovědělo, že s aktuální politickou situací není spokojeno (65 % „rozhodně ne“, 34 % „spíše ne“).

6 ROZHOVORY

6.1 Rozhovory s předními českými politiky

Vymezení cíle

Získání názorů současných politických představitelů ohledně vnímání politické morálky, demokracie, morální krize, T. G. Masaryka a Karla Čapka.

Pracovní hypotéza

Jak již bylo zmíněno v předchozí části práce, politická situace a úroveň politické morálky nejsou v současné době příliš příznivé, což však nebyly ani v době první republiky.

Tento průzkum se snaží prostřednictvím rozhovorů s předními českými politiky přispět k zodpovězení cíle této diplomové práce a to „Jak se změnila politická morálka za posledních sto let“.

Metoda průzkumu

Jako nejvhodnější metoda tohoto průzkumu byla zvolena metoda písemně vedených rozhovorů s představiteli české politické scény.

6.2 Harmonogram postupu

Přípravná fáze

V rámci přípravné fáze bylo zvoleno šest otázek, které byly následně položeny náhodně vybraným politickým představitelům. V písemném rozhovoru jim byly předloženy následující otázky: 1) Co si představujete pod pojmem politická morálka? 2) T. G. Masaryk s Karlem Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let

ještě prohloubila? 3) Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky? 4) Co pro Vás znamená pojem "demokracie"? 5) T. G. Masaryk spolu s Karlem Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu určitou dobu k zažití, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat? 6) Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Realizační fáze

Písemně vedené rozhovory s politickými představiteli (Ing. Václav Kubata, PaedDr. Alena Gajdůšková, JUDr. Stanislav Křeček, Jiří Paroubek, Ing. Edvard Outrata a Ing. Jiří Dolejš) se snahou obsáhnout co nejširší politické zastoupení.

Vyhodnocovací fáze

Při vyhodnocovací fázi byly shrnuty myšlenky všech dotazovaných do jednotného textu včetně použití citovaných částí.

6.3 Shrnutí rozhovorů

1) Co si představujete pod pojmem politická morálka?

Z odpovědí na tuto otázku lze politickou morálku shrnout jako soubor nepsaných norem a morálních principů, jejichž porušení by se v civilizovaných zemích nemělo omlouvat. Politická morálka je však také dodržování demokratických principů a odpovědnost politiků za svá rozhodnutí. *„Politickou morálku si představuji jako souhru nepsaných norem, které ovlivňují chování politiků. Pochopitelně s vyššími požadavky na profesionální politiky (prezidenta, členy vlády, poslance a senátory) a státní úředníky.“*⁷⁸

⁷⁸ PAROUBEK, Jiří. [cit 10-02-2013]

Stav politické morálky politiků také z velké míry odpovídá stavu společnosti a jejím požadavkům. V každém oboru a v každé společnosti jsou jiné nároky na etiku chování. „*Nejde jen o věrnost určitému étosu, ale také kulturu vedení politického dialogu a politického zápasu. Specifickou oblastí je veřejná kontrola práce politiků – jak občanskou společností, tak médií a tím i o problematiku etiky v této oblasti (např. jak známo v politice nefunguje právní princip presumpce nevinny).*“⁷⁹

Stanislav Křeček si pod pojmem politická morálka představuje dodržování morálních a mravních pravidel, a to s pokorou k voličům a lidu této země. V každé lidské činnosti existují různé nároky na etiku chování a každý by měl být odpovědný za svá rozhodnutí.

2) T. G. Masaryk s Karlem Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Úvahy T. G. Masaryka a Karla Čapka o náboženské a morální krizi byly v tomto průzkumu částečně potvrzeny. Ztráta duchovních a morálních hodnot je z pohledu Stanislava Křečka zcela evidentní. „*Domnívám se, že historicky tato krize osciluje a obávám se, že jsme nyní stále ještě na vzestupné trajektorii.*“⁸⁰

Musí se však také brát v potaz, že krize ve společnosti byly a budou, to však ještě neznamená, že jsou permanentní. Téměř o všech dějinných obdobích se hovořilo jako o období morální krize. „*Krize, o níž Masaryk a Čapek hovořili, se projevila nejprve hospodářskou krizí, vznikem totalitních režimů, II. světovou válkou a po jejím skončení „studenou válkou“.*“⁸¹

Období první republiky bylo velmi komplikované, formovala se moderní republika a ta musela čelit totalitám, které přineslo 20. století. Podle Jiřího Dolejše dochází ke krizím vždy, když daná společnost narazí na meze svého fungování. Dnešní svět je však podle jeho názoru i přes určité problémy přeci jen v mnoha ohledech lepší. Podle Edvarda Outraty T. G. Masaryk spolu s Karlem Čapkem nezastávali názor, že

⁷⁹ DOLEJŠ, Jiří. [cit 05-01-2013]

⁸⁰ KUBATA, Václav. [cit 04-01-2013]

⁸¹ PAROUBEK, Jiří. [cit 10-02-2013]

krize je něco špatného a že z ní máme hledat cestu ven vracením se ke starým hodnotám. Důležité podle jeho názoru je, abychom se nyní z „krize“ vydali cestou smírnou.

3) Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že všeobecně není velkého rozdílu mezi politickou morálkou za první republiky a současnou politickou morálkou. Podle Aleny Gajdůškové historické prameny naznačují, že již za první republiky bylo v politice možné ledasco. Do našich životů však mocně vstoupila média, která v mnohém velmi ovlivňují současnou morálku.

„Pouze s částečnou znalostí faktologie té doby se domnívám, že podstata se nezměnila, pouze prostě žijeme v jiné době a místo aby se věci řešily z očí do očí, tak do našich životů vstoupila média a internet, která jsou mocná, ale i nebezpečná. Virtuálně se může dnes téměř vše a tedy i to, co by za první republiky jistě nebylo z morálního pohledu ani myslitelné.“⁸²

Jiří Paroubek v této souvislosti upozorňuje na mnohem menší pluralitu médií, než byla za dob první republiky a na nedostatek opozičních médií a novinářů. Díky tomu mají činitelé vlády šanci vyklouznout z řady závažných korupčních afér. To podle jeho názoru v předválečné Československé republice nebylo možné. Stanislav Křeček vidí v současné politické morálce oproti první republice jisté problémy. *„Politici ztratili ve své většině jakoukoliv odpovědnost za český stát a starají se pouze o okamžité výhody plynoucí z momentálních rozhodnutí bez širší odpovědnosti.“⁸³*

Z odpovědí Edvarda Outraty vyplývá, že se politická morálka první republiky od té dnešní moc nelišila a že jsme si první republiku v mnohém velmi zidealizovali. *„Díky tomu, že republika zahynula ve světovém požáru bez vlastní přímé viny, nám umožnilo si ji idealizovat a promítat si do ní etickou utopii. Jako mýtus tato představa splnila svou*

⁸² KUBATA, Václav. [cit 04-01-2013]

⁸³ KŘEČEK, Stanislav. [cit 05-01-2013]

pozitivní roli: udržovala morálku (v přesném smyslu) národa v nejhorších časech. Ale mýtus není historie.“⁸⁴

4) Co pro Vás znamená pojem demokracie?

Z odpovědí na tuto otázku lze demokracii definovat jako vládu lidu, jeden ze způsobů řízení společnosti a podle Václava Kubaty především jako svobodu, možnost vyjádřit se a být slyšen, tedy svobodu slova a myšlenky. Demokracie je také vliv lidu na chod věcí veřejných. *„Demokracie je státní forma, ve které má lid (demos) určující vliv na řízení státu buď přímo, nebo při volbě zastupitelů. V dnešní době převažuje ve vyspělých zemích, a proto se dá argumentovat buď (jako já), že proti jiným formám vítězí, nebo (jak činí někteří), že nastává její krize a úpadek.“*⁸⁵

Již T. G. Masaryk s K. Čapkem zdůrazňovali význam a důležitost demokracie a nesouhlasili s její přehnanou kritikou a odsuzováním, že se demokratický režim neosvědčil. T. G. Masaryk znal i chyby demokracie, ale považoval ji stále jako nejlepší možný způsob vládnutí a především jako záruku míru. Za nejlepší ze všech „špatných“ způsobů vládnutí, považuje demokracii i Alena Gajdůšková. *„Opakem demokracie je diktatura, a proto se velmi obávám dnešní relativizace potřeby demokratického uspořádání. Demokracie je pro mě spolu s Tomášem Garrigue Masarykem diskuze, hledání optimálních řešení pro většinu s respektem k názoru menšin, nediskriminace. Bohužel ani za dvacet let demokracii pořád neumíme. Naopak demokratické principy spíš opouštíme než by byly přirozenou součástí naší politické kultury.“*⁸⁶

5) T. G. Masaryk spolu s Karlem Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu určitou dobu, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

⁸⁴ OUTRATA, Edvard. [cit 02-02-2013]

⁸⁵ OUTRATA, Edvard. [cit 02-02-2013]

⁸⁶ GAJDŮŠKOVÁ, Alena. [cit 06-02-2013]

Odpovědi na tuto otázku se od předchozích velmi liší. Zatímco někteří oslovení politici se domnívají, že se můžeme bez problému rovnat ostatním evropským státům, další jsou přesvědčeni, že zdaleka nedosahujeme úrovně demokracie jiných evropských států, zejména těch západních. Stanislav Křeček se domnívá, že demokracie v České republice je srovnatelná s demokracií západních zemí, vidí zde však jisté nedostatky: „*Problém spočívá v tom, že zde i jinde selhávají demokratické instituty, jako je fungování politických stran, odpovědnost politiků, vztah občanů ke svému státu, složitost legislativního procesu atd.*“⁸⁷ Demokracie se podle něj nezlepšuje uplynutím času, jelikož společnost sama se radikálně proměňuje. Podobného názoru je i Jiří Dolejš, podle kterého se v nastavení demokratických pravidel příliš nelišíme od standardu vyspělých zemí.

Podle názoru Aleny Gajdůškové se naopak nemůžeme srovnávat s vyspělými demokratickými státy. „*Masaryk s Čapkem se k naší smůle nespletli. Doposud demokracii skutečně neumíme. Se státy na západ od nás se v žádném případě srovnávat nemůžeme. Nejen subjektivně, ale i podle mnoha objektivních kritérií, jako je míra korupce, nefunkčnost veřejné správy, zhoršujících se výsledků vzdělávání, rozvíření se nůžek mezi bohatými a chudými, atd. se přibližujeme modelu tzv. rozvojových zemí.*“⁸⁸

Kriticky vidí srovnání demokracie s ostatními vyspělými zeměmi i Jiří Paroubek. Ten se domnívá, že česká demokracie ještě dlouho nebude na úrovni vyspělých světových demokracií. Přisuzuje to zejména nedostatku pluralitních médií, ale také vlivu silných podnikatelských skupin právě prostřednictvím médií, který je podle něj podstatně vyšší než ve vyspělých demokraciích. Problém také vidí v tom, že nemáme zralé a sebevědomé občany. Edvard Outrata zde zmiňuje důležitý fakt, že budování demokracie u nás bylo pozastaveno totalitními režimy až do roku 1989. „*Demokracii obnovujeme teprve od roku 1989, a to ještě s vážnými chybami, jako je podceňování významu fungujících institucí, zanedbání kodifikace státní služby atd. Vedle zemí se skutečně dlouhou tradicí, jako jsou klasické demokracie anglosaské a (s trochou rezervy) francouzská, vidíme skutečný pokrok v tomto směru i v ostatních západoevropských zemích, kde vývoj od různých nedemokratických forem nebyl zastaven komunistickou vládou.*“

⁸⁷ KŘEČEK, Stanislav. [cit 05-01-2013]

⁸⁸ GAJDŮŠKOVÁ, Alena. [cit 06-02-2013]

6) Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Z odpovědí na tuto otázku je zřejmé, že Karel Čapek a T. G. Masaryk jsou nepřehlédnutelné osobnosti našich novodobých dějin. Jsou to postavy, které stály na vrcholu úsilí o rozvoj demokracie v Československu a které nepochybně mají hodně co říci dnešku. *„Možná to nejlépe vyjádří právě jejich vlastní myšlenky. T. G. M. např. řekl, že „Má-li naše demokracie své nedostatky, musíme překonávat ty nedostatky, ale ne překonávat demokracii.“ A Karel Čapek, který říkával, že jeho srdce je na straně chudých, současně vnímal úskalí a manipulace nespokojenými, když napsal „Děsím se davu, je nejkrutější a nejhloupější ze všech přírodních živlů.“⁸⁹*

Pro Alenu Gajdůškovou je Karel Čapek a T. G. Masaryk vzorem, jejich dílo učebnicí a inspirací. Karel Čapek a T. G. Masaryk jsou osobnosti, jejichž úsilí a odvaha inspirovaly a budou inspirovat mnoho dalších generací. Podle Václava Kubaty jsou to synové našeho národa, na které můžeme a musíme být právem hrdí, a kteří dokázali být nejen úspěšní, ale především inspirující, motivující a zároveň vzorem nejen pro naše předky, ale i pro nás a pro naše další generace. *„Jsou to dvě světlé vzpomínky na minulost, která se bohužel nebude opakovat. Vzpomínky na osobní odpovědnost občana za svá rozhodnutí, ale zejména příklad vztahu politika a občana ke svému státu, který se dnes téměř zcela vytratil.“⁹⁰*

Podle Edvarda Outraty představují Karel Čapek a T. G. Masaryk symboly snahy českého a slovenského národa o odpoutání se od nedemokratických tradic a přimknutí se k západnímu světu jako ke vzoru. *„To se zdánlivě povedlo (byli jsme skutečně nejslušnější zemí ve střední Evropě ve 30. letech). Také se to ostatně opakovalo začátkem 90. let. Je teď na nás, abychom dokázali trvalost tohoto posunu, protože jejich pokus shořel ve světovém požáru, zatímco my jednáme v regionálně nejpriznivějších podmínkách.“⁹¹*

⁸⁹ DOLEJŠ, Jiří. [cit 05-01-2013]

⁹⁰ KŘEČEK, Stanislav. [cit 05-01-2013]

⁹¹ OUTRATA, Edvard. [cit 02-02-2013]

6.4 Rozhovor s předsedkyní Společnosti bratří Čapků

Pro přiblížení myšlenek a odkazu Karla Čapka, ale také T. G. Masaryka, byla oslovena předsedkyně Společnosti bratří Čapků Kristina Váňová. Rozhovor s paní Váňovou byl veden ohledně demokracie, politické morálky, první republiky, ale především o odkazu Karla Čapka a T. G. Masaryka.

Z tohoto rozhovoru vyplývá, že paní Váňová nevidí velký rozdíl mezi obecnou morálkou první republiky a morálkou dnešní. *„Podle T. G. Masaryka spočívá demokracie v mravnosti. Politika a demokracie je věc nesmírně vážná, práce pro ty nejlepší lidi. Pojímal stát, státní život a politiku jako celý život, pod zorným úhlem věčnosti. Toto ideové východisko nenašlo naplnění ani v jeho době, ani dosud, a to v žádné demokracii světa.“*⁹²

Lidé se totiž nemění, jsou stále stejní a opakovaně dělají ty samé chyby, generační zkušenost je bohužel nepřenositelná. Každá generace, která dovrší určitého věku, má pocit, že s ní odchází čestný a čistý svět a že lépe už bylo. *„I pro mne bylo v průběhu života svým způsobem otřásající zjištění, že přes všecken humanismus, civilizaci a vzdělání jsou stále základními hnacími silami lidstva touha po moci, touha po slávě, bohatství a sexu.“*⁹³

Morálku lze také chápat jako komplexní historickou představu správného jednání ve společnosti, tomu by měl odpovídat i pojem „politická morálka“. Realita se však od této představy morálky bohužel velmi liší a stejně tomu bylo i za první republiky.

⁹² VÁŇOVÁ, Kristina. [cit 14-02-2013]

⁹³ VÁŇOVÁ, Kristina. [cit 14-02-2013]

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo shrnout politické úvahy Karla Čapka a T. G. Masaryka a zároveň porovnat politickou morálku v době první republiky se současností. Vzhledem k rozsáhlosti tohoto tématu bylo velmi obtížné obsáhnout všechny názory Karla Čapka a T. G. Masaryka o politické morálce a demokracii a porovnat jejich tehdejší význam se současným, přesto jsem se o to pokusila.

Pro potřeby této práce je morálka definována jako soubor pravidel správného jednání ve společnosti, který sice nemá závaznost právní normy, ale představuje více než pouhou zdvořilost. Historicky morálka vychází většinou z náboženství, nemusí to však být pravidlem. Politickou morálkou je v tomto konceptu myšlena část těchto pravidel užívaná v politice.

Porovnávat politickou morálku první republiky se současnou morálkou je úkol nesnadný a nelze ho jednoznačně zodpovědět. Současná politická situace a úroveň politické morálky se jeví v České republice jako nepříznivá, jak dokázal mimo jiné i průzkum na téma „Politická morálka v České republice“. Dle výsledků průzkumu bylo zjištěno, že 99 % respondentů není spokojeno se současnou politickou situací. Mezi hlavní problémy dnešní politiky patří právě zjevné porušování téměř všech pravidel, jako například stále rostoucí míra korupce, politické skandály související s vysokými politickými představiteli, ale také nestabilita vlády, zadluženost státu a vysoká míra nezaměstnanosti. Z úvah a článků Karla Čapka vyplynulo, že i první republika měla své výrazné problémy, ať již korupční aféry či vzájemné osočování mezi politiky. Karel Čapek měl také výhrady vůči politice a politickým představitelům, dokládají to jeho novinové sloupky z dvacátých a třicátých let minulého století (viz příloha G). Úvahy Karla Čapka o politice jsou velmi nadčasové a může se zdát, že jsou psány i o našem současném parlamentu a o dnešních politicích. Karel Čapek ve svých úvahách také upozorňuje na fakt, že historie se stále opakuje. Přes to všechno se však zdá, že ať již z historických či jiných důvodů nedocházelo k tak očividnému porušování morálky jako v současné době.

Jistou podobnost s první republikou můžeme nalézt například v otázce demokracie. Samostatná Československá republika vznikla 28. října roku 1918 velkou

zásluhou T. G. Masaryka, který se významně podílel na rozvoji demokracie v nově vzniklé republice. Jeho pojetí demokracie znamenalo vzájemnou diskusi, hledání optimálních řešení pro většinu s respektem k názoru menšin, nediskriminaci, ale především záruku míru. T. G. Masaryk věděl, že demokracie potřebuje určitý čas, aby se dostatečně zažila a zároveň zdůrazňoval fakt, že demokracie má své chyby, ale mají se odstraňovat ty chyby a ne demokracie. V prvních několika letech od svého vzniku Československá republika hospodářsky a ekonomicky prosperovala a patřila mezi vyspělé státy světa. Problémy však nastaly v období celosvětové hospodářské krize, která začala roku 1929. Společnost procházela těžkými zkouškami, nastala velká chudoba a nezaměstnanost. Lidé postupně začali o demokracii pochybovat. V této složité situaci se začali upínat ke zjednodušeným ideologiím jako je komunismus či fašismus. Roku 1938 byla demokracie po dvaceti letech násilně přerušena druhou světovou válkou a následně čtyřicet let trvajícím komunistickým režimem.

Právě v období vzniku první republiky a budování demokracie vidím jakousi podobnost se situací po roce 1989, kdy se začal po více než čtyřiceti letech totalitního režimu znovu vytvářet demokratický stát. Podobně jako v roce 1918 se začalo budovat zcela odlišné státní zřízení. Zároveň by se však neměl opomenout fakt, že výchozí situace v roce 1918 byla odlišná především v tom, že české země patřily před první světovou válkou mezi nejvyspělejší oblasti Evropy. Základy demokracie zde byly vytvořeny již za Rakouska-Uherska. Díky tomu byl přechod k demokratickému uspořádání nového státu plynulejší. Zatímco utváření demokracie po roce 1989 čekaly zcela nové problémy jako např. přechod k tržní ekonomice, majetkové restituce, uvolnění cen a další. Musel se také vytvořit zcela nový ústavní systém a státní instituce.

I přes všechny tyto problémy se však po tzv. sametové revoluci ukázalo, že demokratické tradice částečně v české společnosti přetrvaly. V prvních momentech vytváření nových demokratických poměrů pomáhalo především nadšení, vůle a nasazení občanů. I když se nová vláda musela potýkat s problematickým morálním dědictvím předchozího režimu, začal se hospodářský i ekonomický stav Československé republiky vyvíjet pozitivním směrem. V roce 2009 však situaci opět ovlivnila celosvětová finanční krize obdobně jako hospodářská krize v roce 1929. Následky této krize přetrvávají až do dnešních dnů. Lidé začali opět o demokracii pochybovat a jsou velmi nespokojeni s politickou situací a politickými představiteli. Jak

již bylo zmíněno v předchozím textu, průzkum prokázal, že 99 % respondentů není spokojeno se současnou politickou situací a 65 % dotázaných považuje současnou politiku za méně morální než politické představitele minulého režimu, tj. před rokem 1989. V této souvislosti je nutné zamyslet se nad faktem, zda by Česká republika nemohla znovu o demokracii přijít. I dnes naše společnost svádí boj o demokracii, o její podobu a směr vývoje, je potřeba bránit ji před všemi, kteří slibují rychlá a jednoduchá řešení problémů. Je také nezbytné poučit se z vlastní historie a neopakovat stejné chyby. Dnes již máme zkušenost s tím, jak rychle lze o demokracii přijít a k čemu všemu to může vést. Karel Čapek napsal v jednom ze svých článků, že každý by měl začít nejdříve sám u sebe, protože jaká je vláda, takoví jsou i občané její země.

„Dnešnímu světu není třeba nenávisti, nýbrž dobré vůle a ochoty, shody a spolupráce; je mu třeba vlídnějšího morálního klimatu; myslím, že by se s trochou obyčejné lásky a srdečnosti daly ještě dělat zázraky. Zastávám se dnešního světa, ne proto, že by to byl svět bohatých, ale protože to je zároveň svět chudých a pak těch prostředních těch drsných mezi žernovy kapitálu a třídního proletariátu, kteří dnes jakž takž udržují a zachraňují největší část lidských hodnot.“⁹⁴

Z výsledků praktické části i dle mého názoru je zřejmé, že úroveň morálky postupně upadá. Jednou z příčin morálního a politického úpadku je opuštění a podceňování morálních principů a také myšlenka, že vše si lze koupit za peníze. Věřím, že pokud se však změní myšlení lidí a navrátí se etika a morálka do našeho života, může být naše společnost lepší. Důležité je také změnit lhostejnost lidí k veřejnému životu, lidé by se měli začít znovu aktivně zajímat o politické dění a především by měl každý začít sám u sebe. Pokud se totiž nezmění lidé, nezmění se ani morálka a to platí stejně pro obyčejného člověka jako pro politika.

„A co by řekl T. G. Masaryk k současnému dění? Určitě by nezůstal lhostejný k mravní devastaci, narůstající kriminalitě, k úbytku sociálního cítění, k úbytku humanity. Ve svém díle Ideály humanitní (vydaném v r. 1901) T. G. Masaryk uvádí, že

⁹⁴ ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8, s. 84

ideou humanitní jsme navázali správně na svou minulost i program, že humanitní idea všemu našemu snažení dává smysl.“⁹⁵

T. G. Masaryk byl čestným člověkem, který i za cenu osobních obtíží nikdy neslevoval ze svých morálních zásad. Bylo by dobré, kdyby tento odvážný přístup k životu oslovil alespoň některé politiky, aby se vydali obdobným směrem. Odměnou by jim bylo zanechání kladné stopy v historii našeho státu, tak jak se to podařilo mimo jiné již zmíněnému T. G. Masarykovi, ale také Edvardu Benešovi, Karlu Kramářovi či Václavu Havlovi.

⁹⁵ SUM, Antonín. *Otec a syn. Tomáš Garrigue a Jan Masarykové ve vzpomínkách přátel a pamětníků*. 1. vyd. Praha: Nakl. PRAGMA, 2000. ISBN 80-7205-812-6, s. 11

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BRADBROOKOVÁ, Bohuslava. *Karel Čapek. Hledání pravdy, poctivosti a pokory*. 1. vyd. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1385-7.

BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1988.

BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

CIPRO, Miroslav. *T. G. Masaryk a výchova*. Praha: International Princo, 1990.

ČAPEK, Karel. *Čtení o T. G. Masarykovi*. 2. vyd. Příbram: Česká expedice a Riopress s Masarykovým demokratickým hnutím, 1998.

ČAPEK, Karel. *Spisy. Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel Praha, 1990. ISBN 80-202-0170-X.

ČAPEK, Karel. *Nové Hovory s T. G. Masarykem*. 1. vyd. Praha: Česká expedice a RIOPRESS ve spolupráci s Masarykovým demokratickým hnutím, 1992. ISBN 80-85281-26-0.

ČAPEK, Karel - KLÍMA, Ivan. *O demokracii, novinách a českých poměrech*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, ISBN 80-200-1124-2.

ČAPEK, Karel. *V hluboké úctě a oddanosti*. 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 1999.

ČAPEK, Karel. *Zóon politikon*. 1. vyd. Třebíč: Vyd. AKCENT, 2009. ISBN 978-80-7268-627-8.

ČAPKOVÁ, Helena. *Moji milý bratři*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1966.

DANEŠ, František - ČMEJRKOVÁ, Světlá. *O Čapkových Hovorech s T. G. M.* 1. vyd. Praha: Academia, 1994. ISBN 80-200-0381-9.

DAVID, Roman. *Politologie. Základy společenských věd*. 4. vyd. Olomouc: Nakl. Olomouc, 2000. ISBN 80-7182-116-0. ISBN 80-7182-116-0.

GARRIGUE MASARYK, Tomáš. *Česká otázka. Edice politické myšlení*. 2. vyd. Praha: Nakl. Svoboda, 1990. ISBN 80-205-0061-8.

HOUŠKA, Vítězslav. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*. 1. vyd. Karviná – Mizerov: Nakl. Paris, 2011. ISBN 978-80-87173-18-3.

KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1992. ISBN 80-7023-130-0.

KLÍMA, Ivan. *Karel Čapek*. Praha: Československý spisovatel, 1965.

NEUDORFLOVÁ, Marie. *T. G. Masaryk – politický myslitel*. 1. vyd. Praha: Nakl. ARSCI, 2011. ISBN 978-80-7420-023-6.

OPAT, Jaroslav. *Průvodce životem a dílem T. G. Masaryka. Česká otázka dnes a zítra*. 1. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2003. ISBN 80-86142-13-2.

PATOČKA, Jan a kol. *Tři studie o Masarykovi*. 1. vyd. Praha: Nakl. Mladá fronta, 1991. ISBN 80-204-0142-3.

SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 3. vyd. Praha: Nakl. Vyšehrad, 1998. ISBN 80-7021-253-5

SMETANOVÁ, Jindřiška. *T. G. M.: Proč se neřekne pravda?*. Praha: Nakl. Primus, 1996. ISBN 80-85625-67-9.

SOUBIGOU, Alan. *Tomáš Garrigue Masaryk*. 1. vyd. Praha a Litomyšl: Nakl. Paseka, 2004. ISBN 80-7185-679-7.

SUM, Antonín. *Otec a syn. Tomáš Garrigue a Jan Masarykové ve vzpomínkách přátel a pamětníků*. 1. vyd. Praha: Nakl. PRAGMA, 2000. ISBN 80-7205-812-6.

ŠULCOVÁ, Marie. *Brána věčnosti*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1997.

ŠULCOVÁ, Marie. *Čapci*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1985.

ŠULCOVÁ, Marie. *Poločas nadějí*. 1. vyd. Praha: Nakl. Melantrich, 1993. ISBN 80-7023-165-3.

Tomáš Garrigue Masaryk filozof a pedagog. Sborník příspěvků z I. Ročníku semináře Masarykova muzea v Hodoníně 19. listopadu 1992. Hodonín: 1993.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÁ TELEVIZE. *Karel Čapek*. [online]. [cit. 2013-10-10]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/inc/showbig.inc.php?obr=http://www.ceskatelevize.cz/spECIALY/nejvetsicech/img/osobnosti/capek.jpg&styl=&popisek=Karel~20~C4~8Capek,~209.1.1890~20~2025.12.1938>>

HALÍK, Tomáš. *Rozhovor o K. Čapkovi pro katolický deník*. [Online]. [cit. 2013-02-11] Dostupné z: <http://halik.cz/rozhovory/katolicky_tydenik_prosinec2008.php>

IHNED.CZ. *1924 – 1938. Pravidelné schůzky Pátečníků.* [online]. [cit. 2013-1-1]. Dostupné z: <http://boutique.ihned.cz/c4-10012790-43027690-b00000_pdadetail-1924-1938>

KAREL ČAPEK. *Karel Čapek a Olga Scheinpflugová.* [online]. [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <<http://capek.misto.cz/olga-ct.html>>

MASARYKOVA SPOLEČNOST. *Hilsnerova aféra.* [Online]. [cit. 2013-02-04] Dostupné z: <<http://masarykovaspolecnost.cz/zivotopis/hilsnerova-afera>>

OLIVOVÁ, Věra. *Čapek a Beneš - boj za svobodu ducha a srdce.* [Online]. [cit. 2013-02-13] Dostupné z: <<http://blisty.cz/art/16355.html>>

POZITIVNÍ NOVINY. O Karlu Čapkovi. [online]. [cit. 2013-21-11]. Dostupné z: <<http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2009050088>>

AKTUALNĚ.CZ. *Prezidentské volby 2013. 1. kolo* [Online]. [cit. 05.02.2013] Dostupné z <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/volby/grafika/2013/01/12/prezidentske-volby-vysledky-1-kolo/#volby-region-id=0>>

ŠECHTL A VOSEČEK. *Příjezd T. G. Masaryka 21. prosince 1918 (v Táboře).* [online]. [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <<http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cz/cml/dir/masaryk.html>>

VELIKANI.CZ. *Karel Čapek.* [Online]. [cit. 2013-02-10] Dostupné z: <<http://www.velikani.cz/index2.php?kat=litcz&zdroj=capekk>>

ZÁKLADNÍ ŠKOLA CHARLOTTY MASARYKOVÉ. *Vzpomínky na Charlottu Masarykovou.* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <<http://skola.chuchle.cz/view.php?cisloclanku=2010050013>>

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: T. G. Masaryk a Charlotta Garrigue.....	12
Obrázek 2: Příjezd T. G. Masaryka 21. prosince 1918 (v Táboře).....	17
Obrázek 3: Karel Čapek.....	23
Obrázek 4: Karel Čapek a Olga Scheinpflugová.....	27
Obrázek 5: Karel Čapek a prezident T. G. Masaryk.....	33
Obrázek 6: 1924 – 1938 Pravidelné schůzky Pátečníků.....	39

Seznam grafů

Graf 1: Zajímáte se o politické dění v České Republice?.....	52
Graf 2: Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních?.....	52
Graf 3: Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex, který ovšem v ČR neexistuje a musel by se vytvořit?	53
Graf 4: Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce?	53
Graf 5: Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků?	54
Graf 6: Myslíte si, že současní politici dostatečně dbají na veřejné mínění?	54
Graf 7: Měl by podle Vás odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou?	55
Graf 8: Myslíte si, že současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než političtí představitelé minulého režimu před rokem 1989?.....	55
Graf 9: Souhlasíte s existencí poslanecké imunity?.....	56
Graf 10: Jste spokojen/a se současnou politickou situací v ČR?	56

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A -Seznam pojmů	I
Příloha B -Atmosféra doby	VI
Příloha C -Výsledky průzkumu STEM	IX
Příloha D -Přepis rozhovorů s politiky	XIII
Příloha E -Přepis rozhovoru s předsedkyní Společnosti bratří Čapků	XXIV
Příloha F -Dotazník	XXV
Příloha G -Novinové články Karla Čapka.....	XXVI

Příloha A - Seznam pojmů

Abdikace – zřeknutí, vzdání se úřadu, individuální hlasy státu (panovník, prezident)

Antisemitismus – forma rasistické ideologie, která je zaměřená proti Židům

Árijská rasa – ve skutečnosti neexistuje, podle německých nacistů jsou Němci nadřazení ostatním

Autokracie - samovláda

Autoritativní diktatura – forma diktatury omezující nebo likvidující politická práva občanů. Občanské svobody jsou v omezené míře zachovány. Na rozdíl od totalitní diktatury (totalitarismu) používá vůči opozici méně tvrdých sankcí

Demokracie – vláda lidu, demokratické zřízení je založeno na principu podřízení menšiny většině a územní rovnosti, svobod a politických práv občanů. Základní formy demokracie jsou přímá (referendum) a zastupitelská

Demagogie – klamání lživými sliby a záměrným překrucováním skutečnosti, v politice užívaná pro získání širokých mas

Etika – filosofická nauka o správném jednání. Na rozdíl od morálky, která je blíže ke konkrétním pravidlům, snaží se etika najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, případně ji zdůvodnit. Morální pravidla různých tradičních kultur jsou si v mnohém blízké. Většinou vyžadují od každého člověka jistá omezení, jež jsou zdůvodněna nábožensky

Exil – politická emigrace

Fašismus – nacionálně šovinistické, rasistické hnutí a diktátorská forma vlády. Využívá korporativní, nacionalistická a protidemokratická východiska. Získává oporu ve všech sociálních vrstvách, zejména v době politických krizí. Principy ideologie fašismu poprvé systematicky vyložil i aplikoval v Itálii r. 1922 B. Mussolini. Fašismus vyústil v agresivní politické akty a terorismus, útočné války, genocidu.

Filozofie – základní věda o poznání a životě

Formalism – lpění na formě, na vnějšku, také na způsobu vystupování

Hilsneriáda – aféra Žida Hilsnera, který byl nařčen, že zavraždil křesťanské děvče a jehož obrany se ujal mimo jiné i T. G. Masaryk

Humanismus – lidskost, názor zdůrazňující úctu k člověku

Ideologie – soustava myšlenek a představ o světě o jeho společenském uspořádání

Klerikalismus – úsilí (katolické) církve o vliv na politickou moc; snaha o využití náboženského přesvědčení a církevních institucí pro prosazení politických cílů

Klerofašismus – ideologie a politické hnutí spojující klerikalismus s prvky fašismu. Zformoval se a mocensky prosadil ve 20. a 30. letech 20. stol. např. v Rakousku, Španělsku, Chorvatsku a roku 1939 – 1945 na Slovensku.

Kolaborace – nečestná spolupráce s politickým nepřítelem, přisluhování

Komunismus – (latinsky communis - společný, obecný), je to utopická ideologie postupně konstituovaná jako součást ideologie humanismu, osvícenství, utopického socialismu a zejména tzv. vědeckého komunismu (K. Marx, F. Engels). Jádrem je představa, že lze naprogramovat a v praxi aplikovat optimální ekonomické, politické a sociální uspořádání společnosti, založené na společném vlastnictví výrobních prostředků a rozdělování dosaženého důchodu podle potřeb, což povede k vytvoření beztrždní, rovnostářské a prosperující společnosti

Majorita - většina

Marxismus – společensko-ekonomická teorie K. Marxe, vyvodil závěr o historické roli proletariátu. Převzat, zvlgarizován a přizpůsoben Leninem, stal se jako marxismus-leninismus ideologií přijatou komunistickými stranami.

Materialismus – filosofický názor považující hmotu za základ všeho

Metafyzika – první, základní část filozofie, věnována jednak bytí jako takovému, podstatám, příčinám, jednak nejvyššímu jsoucímu, první příčině, absolutnu. V novověku často kritizováno.

Morálka – schopnost člověka reflektovat a řídit se svým svědomím, posuzováním lidských činů z hledisek dobra a zla jako abstrakcí obecně lidských norem, principů a ideálů. V širším pojetí i označení souhrnu pravidel chování a konvencí jako závazných pro individuální svědomí

Mravnost – rys člověka nebo jednání, které odpovídá přijatým pravidlům a hodnotovým představám, zejména pokud je takové jednání v rozporu s okamžitým prospěchem či zájmem jednajícího.

Náboženství – původně projev zbožnosti, bohoslužbou. V nejobecnějším smyslu je to tradiční, soustavný a veřejný výkon vztahu k posvátnému, k bohům či k Bohu. Náboženství zakládá společnou „hodnotovou“ orientaci ve světě, rozlišení dobrého a zlého, na níž navazuje morálka, právo a politika. Z náboženských kořenů vyrůstá umění, celá kultura a nakonec i filozofie a věda. Pro evropskou kulturu mají zvláštní význam náboženství biblická tj. židovství a křesťanství

Nacionalismus – ideologie a politický směr vycházející z přesvědčení o výjimečnosti vlastního národa. Obvykle vede k izolovanosti a k nedůvěře až nepřátelství vůči jiným národům

Nacismus – nacionální socialismus; ideologie a politický směr vycházející z vypjatého nacionalismu, rasismu a některých prvků socialismu (kolektivismu, sociální demagogie). Oficiální ideologie a praxe v Německu 1933 – 1945. Podle nacismu je činitelem historického pokroku konflikt mezi vyšší a nižší rasou a nadřazenost árijské rasy. Nacismus nadřazuje vnitřní politickou moc státu a vůdce odmítá demokracii. Likviduje občanská práva a svobody.

Oportunismus – ustupování před obtížemi, přizpůsobování se okolnostem, opouštění zásad

Pamflet – hanopis, literárně-publicistický žánr, zpravidla aktuálního společenského nebo literárního obsahu, s útočným, polemickým zaměřením proti nějaké osobě

Platón – největší řecký filozof

Politika – umění řídit stát, respektive vztahy mezi státy; správa věcí veřejných. Spočívá v účasti politických subjektů (stran, skupin, jedinců) na státních záležitostech.

Pragmatismus – názor amerického filozofa C. S. Pierce a jeho školy, že jediným kritériem správnosti a pravdivosti je jednání, praxe. Pravdivé je to co vede k cíli, co je užitečné, co se osvědčilo

Propaganda – prosazování idejí nebo politických teorií přesvědčováním lidí o jejich správnosti. Využívá poznatků sociologie a psychologie, je zaměřena na dlouhodobé působení

Protestantismus – křesťanské směry vzešlé z reformace 16. stol., v širším smyslu se označení protestantismus užívá pro všechny evangelické církve

Racionalismus – filosofický směr, který považuje rozum za nejvyšší zdroj poznání

Realismus – filosofický názor nezbytného kritického přístupu k problematice. Historicky český politický a kulturní proud od 80. let 19. stol. do roku 1920. V díle T. G. M. po celou dobu existence meziválečné ČSR. Hlavní představitelé: K. Kramář, J. Kaizl, T. G. M. (časopis Čas)

Reformace – široké hnutí v západní církvi 16. století. Cílem bylo odstranit deformace v učení i praxi církve pozdního středověku návratem k biblické pravdě, zdůraznila úlohu jednotného křesťanství. Nebyla jednotným hnutím, měla předchůdce, mj. i v husitství, jednota bratrství, která jsou nazývána první reformací, z toho vyplývá protestantismus

Relativism – směr, tvrdící, že nepoznáváme věci přímo, nýbrž jen jejich vzájemné vztahy, že vše je na sobě vzájemně závislé, takže nic nemá hodnotu samo o sobě. Také označení názoru, který bere vše jen přibližně a nic docela vážně.

Socialismus – politická a ekonomická koncepce, vedení ideálem spravedlnosti a bratrství. Snahou socialismu je podřídit individua společnosti, která má funkční strukturu a stanovuje si za cíl vítězství obecného dobra nad individuálními zájmy. Socialismus odmítáním soukromého vlastnictví, výrobních prostředků a volné konkurence stojí v protikladu jak vůči individualismu, tak vůči ekonomickému liberalismu (kapitalismu)

Sociologie – věda o společnosti, její struktuře a fungování, o jednotlivých skupinách, institucích, procesech a oblastech sociálního života

Šovinismus – extrémní fanatický nacionalismus, hlásající nesnášenlivost, nenávisť k jiným národům, slepá víra v nadřazenost vlastního národa

Štamlokál – stammlokal, oblíbená místnost, kam někdo pravidelně dochází

Theism – směr, hlásající víru v osobního Boha

Totalitarismus – forma vládní diktatury, která se vyznačuje existencí monopolní (státní) strany, soustřeďující moc, kontrolující celou společnost a ve jménu jednoty omezující svobodu používáním nátlaku, násilí a teroru

Totalitní stát – stát založený na násilím zavedené a udržované jednotě

Ústava – Základní zákon státu, soubor právních norem

Příloha B - Atmosféra doby

- 1914 – 1918 1. světová válka – záminka pro rozpoutání války atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu
T. G. M s několika politiky – myšlenka koncepce československého státu
- 1916 Zemřel císař František Josef I. (po 68 letech své vlády)
- 1917 Revoluce v Rusku – svržen car – vyhlášena republika
V listopadu bolševici – radikální levice – občanská válka
- 1918 Rozpad Rakouska – Uherska – T. G. M. v exilu – legie, USA prezident Wilson
- 28. října 1918 Vznik Československé republiky, vyhlášení samostatného státu
1. prezident T. G. M. – 1918 - 1935
- 10. září 1919 Připojení Podkarpatské Rusi k ČSR
- 1919 Po válce katastrofální hospodářská situace – nedostatek potravin, nezaměstnanost
Vláda: sociální reformy – moderní sociální zákonodárství
8 hod. pracovní doba, podpora v nezaměstnanosti.....
Zákon o pozemkové reformě
Měnová reforma – zastavila inflaci
- 1920 Hlavní úkoly vlády: svobodné volby do parlamentu (Národní shromáždění) a přijetí Ústavy
Zvítězila Československá strana sociálně demokratická
- 1919 – 1938 Typické vlády koaliční
- 1919 Vznik komunistické internacionály
- 1922 Fašismus v Itálii – Mussolini
Vznik Svazu sovětských socialistických republik (Sovětský svaz)
- 1924 K moci v SSSR se dostává Stalin – pracovní tábory – gullagy
- 1926 – 1929 Období hospodářské prosperity (ČR i Evropy)
- 1929 – 1933 Velká hospodářská krize – pokles výroby
- 1932 Mostecká stávková – 25 tisíc horníků; nezaměstnanost
- 1933 – 1934 A. Hitler hlavou německého státu – titul vůdce a říšský kancléř

- 1936 – 1939 Občanská válka ve Španělsku
- 1935 T. G. Masaryk abdikace
- 1935 Dr. E. Beneš zvolen prezidentem
- 14. 9. 1937 T. G. M. zemřel
- 1937 ČSR stále více v mezinárodní izolaci (ČSR útočiště politických emigrantů, pouze verbální protesty západních mocností)
- 1938 Ohrožení ČSR nacistickým Německem
- 23. 9. 1938 Vyhlášení československé všeobecné mobilizace
Nástup do vybudovaných pevností v pohraničí (nadšení k obraně vlasti)
- 29. – 30. 9. 1938 Mnichovská dohoda (Británie, Francie, Německo + Itálie)
– bez účasti ČSR
Odstoupení pohraničí českých zemí Německem – ztráta 1/3 území
Zánik 1. republiky
- 1. 10. 1938 Německá armáda obsazuje pohraničí
- 5. 10. 1938 Abdikace Beneše – odlet do Londýna – 6 let v exilu –
nový prezident Emil Hácha
- 14. 3. 1939 Vyhlášen samostatný Slovenský štát (Josef Tiso) spojenec
Německa
Podkarpatská Rus násilně připojena k Maďarsku
- 15. 3. 1939 Německá armáda okupuje Čechy a Moravu – konec 2.
Československé republiky
- 16. 3. 1939 PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA jako součást
Německé říše
- 1. září 1939 Hitler útok na Polsko – začátek 2. světové války
- 1939 – 1945 2. světová válka
- 1945 Osvobození ČSR – sovětskými a americkými vojsky
Konec 2. světové války
- 1946 Odsun Němců (2 170 598) důsledek 2. svět. Války
Zahynuly tisíce lidí
Prezidentské dekrety 1940 – 1945 vyhlášeny ze zákona
- 1948 Komunistický převrat
Demise Beneše, prezidentem Gottwald, počátky
združstevňování
- 1950 Proces s M. Horákovou a dalšími
- 1953 Zemřel Stalin + Gottwald
- 1960 ČSR – socialistickou republikou (ČSSR)

- 1963 Pokus o reformu
- 1968 Demokraticizace veřejného a politického života
Vojenský zásah SSSR + čtyř dalších států, vyhlášení federace
- 1969 Upálení J. Palacha a J. Zajíce
- 1989 Pád totalitního komunistického režimu
Prezident Václav Havel
- 1990 Změna z ČSSR na ČSFR
- 1991 Sovětská vojska opustila ČSFR
- 1992 Zánik ČSFR

Příloha C -Výsledky průzkumu STEM

Q1 Zajímáte se o politické dění

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Ano	87	86,1	86,1	86,1
	Ne	14	13,9	13,9	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q2 Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Rozhodně ano	58	57,4	57,4	57,4
	Spíše ano	37	36,6	36,6	94,1
	Spíše ne	1	1,0	1,0	95,0
	Rozhodně ne	4	4,0	4,0	99,0
	Nevím	1	1,0	1,0	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q3 Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Rozhodně ano	73	72,3	72,3	72,3
	Spíše ano	24	23,8	23,8	96,0
	Spíše ne	3	3,0	3,0	99,0
	Nevím	1	1,0	1,0	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q4 Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Násilná činnost	54	53,5	54,0	54,0
	Krádeže	10	9,9	10,0	64,0
	Korupce	34	33,7	34,0	98,0
	Mravnost	2	2,0	2,0	100,0
	Total	100	99,0	100,0	
Missin	System	1	1,0		
Total		101	100,0		

Q5 Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Násilná činnost	3	3,0	3,0	3,0
	Krádeže	9	8,9	9,1	12,1
	Korupce	83	82,2	83,8	96,0
	Protektce	4	4,0	4,0	100,0
	Total	99	98,0	100,0	
Missin	System	2	2,0		
Total		101	100,0		

Q6 Myslíte si, že politici dostatečně dbají na veřejné mínění

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Rozhodně ano	2	2,0	2,0	2,0
	Spíše ano	6	5,9	5,9	7,9
	Spíše ne	49	48,5	48,5	56,4
	Rozhodně ne	43	42,6	42,6	99,0
	Nevím	1	1,0	1,0	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q7 Měl by odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Rozhodně ano	73	72,3	72,3	72,3
	Spíše ano	18	17,8	17,8	90,1
	Spíše ne	5	5,0	5,0	95,0
	Rozhodně ne	3	3,0	3,0	98,0
	Nevím	2	2,0	2,0	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q8 Současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než před rokem 1989

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Rozhodně ano	2	2,0	2,0	2,0
	Spíše ano	14	13,9	13,9	15,8
	Spíše ne	39	38,6	38,6	54,5
	Rozhodně ne	27	26,7	26,7	81,2
	Nevím	19	18,8	18,8	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q9 Souhlasíte s existencí poslanecké immunity

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Ponechání	5	5,0	5,0	5,0
	Zrušení	50	49,5	49,5	54,5
	Omezení na přestupkovou	14	13,9	13,9	68,3
	Svobodu politických názorů	32	31,7	31,7	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Q10 Spokojen se současnou politickou situací V ČR

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulati ve Percent
Valid	Spíše ano	1	1,0	1,0	1,0
	Spíše ne	34	33,7	33,7	34,7
	Rozhodně ne	66	65,3	65,3	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

		Pohlaví			Vzdělání		Věk		
		Muž	Žena	Maturita + VOŠ	Bc + VŠ	Do 29 let	30 - 49 let	50 a více	
Zajímáte se o politické dění	Ano	86,1%	90,7%	80,9%	86,3%	86,0%	78,4%	85,3%	96,7%
	Ne	13,9%	9,3%	19,1%	13,7%	14,0%	21,6%	14,7%	3,3%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních	Rozhodně ano	57,4%	63,0%	51,1%	58,8%	56,0%	45,9%	58,8%	70,0%
	Spíše ano	36,6%	31,5%	42,6%	31,4%	42,0%	48,6%	29,4%	30,0%
	Spíše ne	1,0%	,0%	2,1%	,0%	2,0%	,0%	2,9%	,0%
	Rozhodně ne	4,0%	3,7%	4,3%	7,8%	,0%	2,7%	8,8%	,0%
	Nevím	1,0%	1,9%	,0%	2,0%	,0%	2,7%	,0%	,0%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex	Rozhodně ano	72,3%	68,5%	76,6%	72,5%	72,0%	67,6%	67,6%	83,3%
	Spíše ano	23,8%	24,1%	23,4%	25,5%	22,0%	29,7%	23,5%	16,7%
	Spíše ne	3,0%	5,6%	,0%	2,0%	4,0%	2,7%	5,9%	,0%
	Nevím	1,0%	1,9%	,0%	,0%	2,0%	,0%	2,9%	,0%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce	Násilná činnost	54,0%	52,8%	55,3%	52,9%	55,1%	40,5%	67,6%	55,2%
	Krádeže	10,0%	9,4%	10,6%	5,9%	14,3%	18,9%	5,9%	3,4%
	Korupce	34,0%	35,8%	31,9%	39,2%	28,6%	35,1%	26,5%	41,4%
	Mravnost	2,0%	1,9%	2,1%	2,0%	2,0%	5,4%	,0%	,0%
Celkem	Počet	100	53	47	51	49	37	34	29
Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků	Násilná činnost	3,0%	1,9%	4,3%	2,0%	4,1%	5,6%	2,9%	,0%
	Krádeže	9,1%	13,5%	4,3%	10,0%	8,2%	13,9%	8,8%	3,4%
	Korupce	83,8%	78,8%	89,4%	84,0%	83,7%	80,6%	82,4%	89,7%
	Protekce	4,0%	5,8%	2,1%	4,0%	4,1%	,0%	5,9%	6,9%
Celkem	Počet	99	52	47	50	49	36	34	29
Myslíte si, že politici dostatečně dbají na veřejné mínění	Rozhodně ano	2,0%	3,7%	,0%	2,0%	2,0%	2,7%	2,9%	,0%
	Spíše ano	5,9%	9,3%	2,1%	2,0%	10,0%	10,8%	2,9%	3,3%
	Spíše ne	48,5%	50,0%	46,8%	54,9%	42,0%	27,0%	61,8%	60,0%
	Rozhodně ne	42,6%	37,0%	48,9%	41,2%	44,0%	56,8%	32,4%	36,7%
	Nevím	1,0%	,0%	2,1%	,0%	2,0%	2,7%	,0%	,0%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Měl by odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou	Rozhodně ano	72,3%	61,1%	85,1%	82,4%	62,0%	73,0%	73,5%	70,0%
	Spíše ano	17,8%	24,1%	10,6%	13,7%	22,0%	16,2%	11,8%	26,7%
	Spíše ne	5,0%	5,6%	4,3%	,0%	10,0%	8,1%	2,9%	3,3%
	Rozhodně ne	3,0%	5,6%	,0%	2,0%	4,0%	2,7%	5,9%	,0%
	Nevím	2,0%	3,7%	,0%	2,0%	2,0%	,0%	5,9%	,0%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než před rokem 1989	Rozhodně ano	2,0%	3,7%	,0%	,0%	4,0%	,0%	5,9%	,0%
	Spíše ano	13,9%	25,9%	,0%	7,8%	20,0%	8,1%	20,6%	13,3%
	Spíše ne	38,6%	27,8%	51,1%	37,3%	40,0%	40,5%	35,3%	40,0%
	Rozhodně ne	26,7%	27,8%	25,5%	39,2%	14,0%	32,4%	20,6%	26,7%
	Nevím	18,8%	14,8%	23,4%	15,7%	22,0%	18,9%	17,6%	20,0%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Souhlasíte s existencí poslanecké imunity	Ponechání	5,0%	9,3%	,0%	2,0%	8,0%	5,4%	5,9%	3,3%
	Zrušení	49,5%	40,7%	59,6%	56,9%	42,0%	54,1%	44,1%	50,0%
	Omezení na přestupkovou	13,9%	14,8%	12,8%	9,8%	18,0%	18,9%	11,8%	10,0%
	Svobodu politických názorů	31,7%	35,2%	27,7%	31,4%	32,0%	21,6%	38,2%	36,7%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30
Spokojen se současnou politickou situací V ČR	Spíše ano	1,0%	1,9%	,0%	,0%	2,0%	,0%	2,9%	,0%
	Spíše ne	33,7%	38,9%	27,7%	31,4%	36,0%	27,0%	38,2%	36,7%
	Rozhodně ne	65,3%	59,3%	72,3%	68,6%	62,0%	73,0%	58,8%	63,3%
Celkem	Počet	101	54	47	51	50	37	34	30

Příloha D -Přepis rozhovorů s politiky

PaedDr. ALENA GAJDŮŠKOVÁ

(1. místopředsedkyně Senátu PČR)

1. Co si představujete pod pojmem „politická morálka“?

Politická morálka pro mě obsahuje dvě věci: Přísné dodržování obecně platných morálních principů, pro jejichž porušení by v civilizované zemi u politiků nemělo být omluvy. Druhé je bezpodmínečné dodržování principů demokracie.

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Masaryk s Čapkem by se jistě velmi divili, co je vůbec možné a svůj názor na svou současnost by dnes jistě přehodnotili.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Netuším, nežila jsem tehdy. Historické prameny ale naznačují, že již tenkrát bylo v politice možné ledasco.

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Sdílím Churchillův názor, že demokracie je ten nejlepší ze všech špatných způsobů vládnutí, které vůbec známe. Opakem je Diktatura, a proto se velmi obávám dnešní relativizace potřeby demokratického uspořádání. Demokracie je pro mě spolu s Tomášem Garrigue Masarykem diskuze, hledání optimálních řešení pro většinu s respektem k názoru menšin, nediskriminace. Bohužel ani za dvacet let demokracii pořád neumíme. Naopak demokratické principy spíš opouštíme než by byly přirozenou součástí naší politické kultury.

Současná vládní garnitura se řídí heslem, že „vítěz bere vše“ (i když volby nevyhrála). Tedy ani moc neví, co demokracie vlastně je. To vede k onomu zpochybňování demokracie jako takové.

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

Masaryk s Čapkem se k naší smůle nespětli. Doposud demokracii skutečně neumíme. Se státy na západ od nás se v žádném případě srovnávat nemůžeme. Nejen subjektivně, ale i podle mnoha objektivních kritérií, jako je míra korupce, nefunkčnosti veřejné správy, zhoršujících se výsledků vzdělávání, rozevírání se nůžek mezi bohatými a chudými, atd. se přibližujeme modelu tzv. rozvojových zemí.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Tomáš Garrigue Masaryk i Karel Čapek jsou pro mě vzorem, jejich dílo učebnicí a inspirací.

JUDr. STANISLAV KŘEČEK

(Poslanec za ČSSD)

1. Co si představujete pod pojmem „politická morálka“?

Vědomí odpovědnosti politiků za svá rozhodnutí.

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Bezpochyby. Ztráta hodnot duchovních i morálních je zcela zjevná.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Politici ztratili ve své většině jakoukoliv odpovědnost za český stát a starají se pouze o okamžité výhody plynoucí z momentálních rozhodnutí bez širší odpovědnosti.

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Jeden ze způsobů řízení společnosti, který však v moderním světě ztrácí hodně na své efektivnosti. Zejména zastupitelská demokracie již podle mne vyčerpala své možnosti.

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

V tom není problém ČR. Demokracie u nás je srovnatelná s demokracií západních zemí, problém však spočívá v tom, že zde i jinde selhávají demokratické instituty, jako je fungování politických stran, odpovědnost politiků, vztah občanů ke svému státu, složitost legislativního procesu a podobně. Demokracie se nezlepšuje uplynutím času, neboť společnost sama se radikálně proměňuje.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Dvě světlé vzpomínky na minulost, která se bohužel nebude opakovat. Vzpomínky na osobní odpovědnost občana za svá rozhodnutí, ale zejména příklad vztahu politika
a občana ke svému státu, který se dnes téměř zcela vytratil.

Ing. VÁCLAV KUBATA

(Poslanec parlamentu ČR TOP 09)

1. Co si představujete pod pojmem politická morálka?

Dodržování morálních a mravních pravidel a to s pokorou k voličům a lidu této země.

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Domnívám se, že historicky tato krize osciluje a obávám se, že jsme nyní stále ještě na vzestupné trajektorii.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Pouze s částečnou znalostí faktologie té doby se domnívám, že podstata se nezměnila, pouze prostě žijeme v jiné době a místo aby se věci řešili z očí do očí, tak do našich životů vstoupila média a internet, která jsou mocná ale také nebezpečná.

Virtuálně se může dnes téměř vše a tedy i to, co by za první republiky jistě nebylo z morálního pohledu ani myslitelné.

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Především svobodu, možnost se vyjádřit a být slyšen, tedy svobodu slova a myšlenky

a dále pak vliv lidu na chod věcí veřejných.

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

Domnívám se, že demokracie je rozhodně na stejné úrovni a rád bych řekl, že se všemi. Co je ale pokřivené, je morálka. Ztratili jsme pokoru a úctu k tomu, že se nám podařilo změnit politický systém, neumíme se zcela vypořádat s odpovědností za sebe, svoje rodiny a svoji komunitu, bohužel se domníváme, že krást a podvádět je stále možné. To, že někdy demokratické principy podstupují těžké zkoušky, není slabinou naší demokracie, ale pokřiveným chování jednotlivců či skupin.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Jsou to synové našeho národa, na které můžeme a musíme být právem hrdí. Dokázali být nejen úspěšní, ale především inspirující, motivující a zároveň vzorem nejen pro naše předky, ale měli by být i pro nás a další naše generace.

JIŘÍ PAROUBEK

(Předseda strany Národní socialisté – levice 21. století)

1. Co si představujete pod pojmem politická morálka?

Představuji si ji jako souhrn nepsaných norem, které ovlivňují chování politiků. Pochopitelně s vyššími požadavky na profesionální politiky (prezidenta, členy vlády, poslance a senátory) a státní úředníky.

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Krize, o níž Masaryk a Čapek hovořili, se projevila nejprve hospodářskou krizí, vznikem totalitních režimů, II: světovou válkou a po jejím skončí "studenou válkou". Pravděpodobně není období v dějinách světa, o kterém by se nedalo mluvit jako o období morální krize.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Česká média, alespoň u nás, jsou mnohem méně pluralitní, nežli byla v době první Čs. republiky. Jinak řečeno, chybí opoziční média a novináři. A tak činitelé vlády mají šanci v zásadě vyklouznout z řady závažných korupčních afér. To v předválečné ČSR nebylo možné.

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Demokracie je pro mě vláda lidu.

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

Bohužel, česká demokracie není a ještě dlouho nebude na úrovni vyspělých demokracií světa. Nemáme pluralitní média. Také vliv silných podnikatelských skupin právě prostřednictvím médií je podstatně vyšší nežli ve vyspělých demokraciích. A nemáme ani zralé a sebevědomé občany.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Vážím si jich jako velkých mužů našeho národa. Jeden byl vynikající spisovatel a novinář (Čapek) a ten druhý vynikající státník, vědec, publicista a velmi odvážný muž (T. Masaryk).

Ing. JIŘÍ DOLEJŠ

(poslanec a místopředseda KSČM)

1. Co si představujete pod pojmem politická morálka?

Jestliže morálka (mravy, móresy) je obecně určitý soubor zvyků a norem chování, přijímaný v dané společnosti za oprávněný a spravedlivý, tak v každém oboru lidské činnosti mohou existovat speciální nároky na etiku chování. V politice, která je jednak službou při správě věcí veřejných (obecnému blahu) a jednak reprezentací zájmů určitých skupin, půjde o to do jaké míry a jak důvěryhodně odpovídá chování politika těmto požadavkům. Nejde jen o věrnost určitému étosu, ale také kulturu vedení politického dialogu a politického zápasu. Specifickou oblastí je veřejná kontrola práce politiků – jak občanskou společností, tak médií a tím i o problematiku etiky v této oblasti (např. jak známo v politice nefunguje právní princip presumpce nevinoty).

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Každá generace, když navrhne své roky, má pocit že s ní odchází čestný a čistý svět. Krize ve společnosti byly, jsou a budou. To neznámá, že krize je permanentní – tomu by odpovídala pozice abstraktního moralizování jako trvalé snahy po návratu k nějakým vnějškově daným hodnotám. Časy první republiky byly dobou, kdy se formovala moderní republika a ta byla konfrontována s totalitami, které přineslo 20. Století, proto asi i ten akcent u zmiňovaných autorit. S dobou přišly problémy nové.

Obecně platí následující. Ke krizím dochází vždy, když daná společnost narazí na meze svého fungování, vyvolávají určitou katarzi a přeměnu. Krize v rovině společenského bytí jsou provázeny i krizemi v oblasti ideové a tudíž i morální, nejde ale o trvale sestupný trend. To bychom museli být za ta staletí zehraní na upadlé mravy v děsivě devastovaném stavu. A dnešní svět je přes určité problémy přeci jen v mnoha ohledech lepší. Jako nevěřící člověk nechci dělat závěry o krizi náboženství popř. krize církvi, ale vnímám, že tu jsou a hledal bych jejich kořeny v problémech tohoto světa.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

Morálka se obecně vyvíjí, není jednou provždy a absolutně daná. Pro lidojeda znamenalo poobědvat svého nepřítele dobrou a správnou věc, zatímco dnes by leckde ve světě za tento čin dostal trest smrti. Dříve bylo za běžné bráno otrokářství, ve společnosti byli vylučováni příslušníci jiných ras, náboženství či homosexuálové...to už dnes naštěstí padlo.

Mění se i psané a nepsané normy lidské společnosti – v posledním století se vyvinula velmi oblast lidských práv a pokrok byl učiněn na poli emancipace různých skupin společnosti. To logicky rozšířilo hranice toho, co je považováno za mravné. Zároveň složitost společnosti vzrostla, a tudíž je složitější i politické zprostředkování. Jsou tu nároky informační demokracie, normy pro chování politiků bývají dnes často kodifikovány do podoby etických kodexů (otázka střetu zájmů, pravidla lobbyismu atp. mají i podobu zákonů)

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Nic jiného než vláda lidu. A samozřejmě ta se vyvíjí – antický démos měl jiné podmínky pro prosazování své vůle, než dnešní občan, vybavený množstvím informací, ale také více manipulovaný různými technikami politického panství (meritokracie a mediokracie). V standardním měřítku (nacionální a lokální) se ve vyspělém světě těžiště demokracie přesouvá od svobod politických k sociálním, od standardní dimenze uplatňování demokracie se dnes posouvá do problematické dimenze transnacionální a globální (viz demokratický deficit EU či nejasnosti kolem reformy globálních institucí. A nové konflikty potvrzují, že demokracie nemá jen stránku procedurální (jakousi formální „demokracii“) ale i obsahovou a institucionální. Např. obsahem jsou stále více práva sociální či práva přírody....

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

Pokud jde o nastavení demokratických pravidel, tak se myslím příliš nelišíme od standardu vyspělých zemí. Snad jen větší prostor pro demokracii participativní

a demokracii přímou. Jinou věcí jsou demokratické návyky a demokratické zkušenosti. S tím souvisí i spolupráce sféry politiky se sférou občanské společnosti, která zkvalitňuje jak artikulaci zájmů, tak i kontrolu jejich prosazování. Jako malá země se musíme také učit jak se podílet na společných nadnárodních pravidlech. Specifickým problémem jsou i projevy politického extremismu, které vždy sílí s nestabilitou ve společnosti. Ale i zde myslím patří ČR k zemím s určitou rezistencí vůči těmto negativním jevům, jen je třeba zůstat bdělý, protože ve společnosti opět sílí určité krizové příznaky.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Vedle jejich nepřehlédnutelného díla jsou to postavy, které ve své době stály na vrcholu úsilí o rozvoj demokracie a které nepochybně mají hodně co říci dnešku. Možná to nejlépe vyjádří právě jejich vlastní myšlenky. T. G. Masaryk např. řekl, že „Má-li naše demokracie své nedostatky, musíme překonávat ty nedostatky, ale ne překonávat demokracii.“ A Karel Čapek, který říkával, že jeho srdce je na straně chudých, současně vnímal úskalí manipulace nespokojenými, když napsal „Děsím se davu, je nejkrutější a nejhlupejší ze všech přírodních živlů.“ Demokracie musí tedy proplout mezi Scyllou autoritářství elit a Charybdou chaosu šířeného lůzou. Určitě nadčasový vzkaz.

Ing. EDVARD OUTRATA

(Bývalý senátor PČR bez politické příslušnosti)

1. Co si představujete pod pojmem politická morálka?

Slovo "morálka" má alespoň dva dosti různé významy. Jednak je synonymem etiky, jednak (a přesněji) znamená fungování v rámci (zvykových) pravidel (mores) a přeneseně subjektivní schopnost plnit úkoly (např. mluvíme-li o morálce vojenské jednotky). Tyto významy se sice někdy překrývají, ale mohou být i v přímém protikladu. (Sicilská mafie je opakem etiky, ale mívala dobrou morálku.) Politickou morálkou zřejmě myslíte etiku v jednání politiků. Tam v podstatě nevidím rozdíl mezi etikou obecně a etikou politickou. Politici a jejich instituce ovšem mají svá specifika, jsou častěji vystaveni neetickým svodům než mnozí jiní, ale princip je stejný. Zajímavé naopak může být zkoumat politickou morálku v jejím přesnějším smyslu, tedy studovat,

jak politické instituce mohou ovlivnit řádné chování jak politiků, tak zejména všech občanů, a tak zvyšovat jejich akceschopnost. Já sám jsem přesvědčen, že hlavní příčina současné demoralizace politiků a vlastně všech občanů je dlouhodobě působena nedostatky v tvorbě (obnově, zakotvení) institucí. To je zajímavé téma, dalo by se o tom dlouho psát, ale vybočuje to z Vašeho tématu.

2. Masaryk s Čapkem již ve své době tvrdili, že svět prochází náboženskou a morální krizí. Myslíte si, že se tato krize za posledních sedmdesát let ještě prohloubila?

Chápeme-li slovo "krize" v jejím původním řeckém významu jako rozcestí, kde před námi stojí volba, který směr si vybereme, měli resp. mají asi pravdu. V obecném chápání, že krize je něco špatného a že máme hledat cestu z krize ven (a tudíž zpět ke starým hodnotám) --- to ovšem sotva byl názor M. a Č. --- nesouhlasím. Ve 20. století po mém soudu došlo ke konečné krizi 500letého období knihtisku a v 21. přichází období získávání informací elektronicky, a v důsledku toho dochází k přeměnám náboženského chápání a asi i etiky. V dobách takových proměn se dějí všelijaké věci (viz začátek období knihtisku - novověku s jeho náboženskými válkami). Doufám, že se takovému osudu tentokrát vyhneme a z "krize" se vydáme cestou smírnou. M. a Č. viděli věci jinak: v našich verzích náboženské revoluce začátku novověku viděli morální a etickou očistu a snažili se být jejími pokračovateli. Mně to připadá jako slepá ulička, svět šel tehdy jinam a i dnes jde ještě zase jinam.

3. Jak se podle Vás změnila politická morálka od dob první republiky?

V obojím významu (ad 1) mi připadá, že není velkého rozdílu mezi situací za první republiky a dnes. Také se tehdy bořily instituce (tehdy rakouské), aniž je bylo možno úspěšně nahradit, a politická morálka (v obojím smyslu) se od dnešní moc nelišila. První republika skončila dříve, než se její vnitřní marasmus úplně projevil, a ostatně jej Masaryk cítil (např. když říkal, že republika potřebuje asi 50 let, aby se plně etablovala). "Díky" tomu, že republika zahynula ve světovém požáru bez vlastní přímé viny, nám umožnilo si ji idealizovat a promítat si do ní etickou utopii. Jako mýtus tato představa splnila svou pozitivní roli: udržovala morálku (v přesném smyslu) národa v nejhorších časech. Ale mýtus není historie.

4. Co pro Vás znamená pojem "demokracie"?

Demokracie je státní forma, ve které má lid (démós) určující vliv na řízení státu buď přímo nebo při volbě zastupitelů (opositum je oligarchie nebo tyranie). V dnešní době převažuje ve vyspělých zemích, a proto se dá argumentovat buď (jako já), že proti jiným formám vítězí, nebo (jak činí někteří), že nastává její krize a úpadek. V tomto kontextu je důležité vidět, že podstata moderní demokracie není jen její forma (pravidelné volby). Ostatně historie ukazuje, že mnohdy bývá tyranie (v řeckém smyslu) nastolována právě procesy přímé demokracie (např. referendy). Důležitější než tyto formy je právní stát, tedy existence základních občanských práv, jasných zákonů a přísné vymáhání práva. K tomu je nutno mít fungující instituce, pokud možno zažité. Zde snad selháváme dnes o něco více než za první republiky (ad 1), ale opakuji, že ten rozdíl není až tak velký.

5. Masaryk spolu s Čapkem viděli nesmírnou důležitost v demokracii, která však podle nich potřebovala v Československu skoro sto let, aby mohla fungovat jako v jiných zemích. Myslíte si, že je dnes demokracie v České republice na stejné úrovni jako v některých evropských státech? Se kterými bychom se podle Vás mohli alespoň trochu srovnávat?

Dvě plné generace by měly pro začátek stačit, i Mojžíš vodil Izrael po poušti jen 40 let. Nicméně jistě tak daleko nejsme: obnovujeme ji teprve od roku 1989, a to ještě s vážnými chybami, jako je podceňování významu fungujících institucí, zanedbání kodifikace státní služby a mnoho jiných. Vedle zemí se skutečně dlouhou tradicí, jako jsou klasické demokracie anglosaské a (s trochou rezervy) francouzská, vidíme skutečný pokrok v tomto směru i v ostatních západoevropských zemích, kde vývoj od různých nedemokratických forem nebyl zastaven komunistickou vládou.

Zatímco za hlavní náš problém považuji budování institucí, dalším je ten, na který Masaryk poukazyval známým citátem, že "demokracie je diskuse". Kriticky, někdy fatálně, nejsme schopni řídit proces, kterým se dochází k společnému přijatému rozhodnutí v demokratickém (diskusním) procesu. Neumíme pracovat v týmu. Zde je nutno, aby naši mladí lidé byli vystaveni pracovnímu prostředí mimo naši republiku, jinak se to téměř nemohou od nikoho naučit. I naše tradiční instituce zde selhávají. Masaryk sehrával paradoxní roli jakoby osvíceného monarchy ("tatíček", "Ach synku, synku", bílý kůň), protože ani on nemohl (nechtěl?) bojovat s mýtem dobrého krále,

který vše spasí, ale který mívá špatné rádce. Dodnes u nás lidé přeceňují význam osobnosti a podceňují význam institucí. To je nejlepší cesta od demokracie k tyranii (nejlepší příklad: Ludvík Bonaparte, u nás některé prvky právě dokončivší se volby prezidenta, například volání po silném tatíčkovi, který to konečně všechno dá do pořádku, což je zastřené volání po tyranii známé ze starověku).

Srovnání s ostatními zeměmi nám moc nepomůže. V podstatě je to o něco lepší ve střední Evropě a v Pobaltí než na východě a jihovýchodě Evropy (a i asi než v Latinské Americe), ale porovnání je těžké a problém je stejný.

6. Co pro Vás znamená fenomén Karel Čapek a T. G. Masaryk?

Vidím v nich symboly snahy českého a slovenského národa o odpoutání se od nedemokratických tradic a přimknutí se k západnímu světu jako ke vzoru. To se zdánlivě povedlo (byli jsme skutečně nejslušnější zemí ve střední Evropě v 30. letech). Také se to ostatně opakovalo začátkem 90. let. Je teď na nás, abychom dokázali trvalost tohoto posunu, protože jejich pokus shořel ve světovém požáru, zatímco my jednáme v regionálně nejpříznivějších podmínkách.

Příloha E -Přepis rozhovoru s předsedkyní Společnosti bratří Čapků Kristinou Váňovou

Podle TGM spočívá demokracie v mravnosti. Politika a demokracie je věc nesmírně vážná, práce pro ty nejlepší lidi. Pojímal stát, státní život, politiku, jako celý život, pod zorným úhlem věčnosti. Toto ideové východisko nenašlo naplnění ani v jeho době, ani dosud, a to v žádné demokracii světa. Lidé jsou stále stejní, dělají stejné chyby, generační zkušenost je nepřenosná. Jen prostředky k ovládnání světa jsou v důsledku rozvoje techniky - technologií, médií, mocnější. Duchovně, emocionálně jsou na tom lidé stále stejně. K ideálu se mohou více či méně přibližovat, ne však ho dosáhnout. Proto nevidím velký rozdíl mezi obecnou mravností první republiky a dneška. Každá odcházející generace má pocit, že stav světa je kritický a že lépe už bylo. I pro mne bylo v průběhu života svým způsobem otřásající zjištění, že přes všechno humanismus, civilizaci a vzdělávání jsou stále základními hnacími silami lidstva touha po moci, touha po slávě, bohatství a sexu.

Pokud morálku chápu jako komplexní historickou představu správného jednání ve společnosti, pak by i pojem „politická morálka“ měl tomu odpovídat. Naše zkušenost v běžném životě je však diametrálně odlišná. Zkoumání života a díla bratří Čapků a jejich přátel je pro mne profesí i koníčkem, naplněním života. Právě Karel Čapek to byl, kdo mne svým způsobem vyvedl z životní deziluze tím, že mne přesvědčil, že v historii i životě člověka se odehrávají stále stejné věci, že už tu všechno nejméně jednou bylo, že člověk reaguje stále stejně a to v negativním i pozitivním ohledu. Ve shodě s ním jsem našla své poslání v každodenním žití, v „obyčejné“ práci pro sebe i pro druhé. Uspokojuje mne činnost v občanských sdruženích, v komunální politice, kde pracuji s lidmi, které znám a mohu si jich vážit.

Ve funkci předsedkyně Společnosti bratří Čapků žádné speciální zkušenosti s politickou scénou nemám – léta pracuji jako ředitelka Památníku Karla Čapka, takže mé zkušenosti s politiky plynou spíš z této činnosti, a je to případ od případu. Podle mne je pro Společnost důležité, aby jako občanské sdružení a jako širitelka odkazu bratří Čapků nebyla spojována s žádnou politickou stranou, s žádným současným politikem. Výjimku tvořil prezident Václav Havel, který byl čestným členem SBC.

Dotazník k diplomové práci na téma „Politická morálka v České Republice“

Muž

Žena

Věk

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

základní / vyučen/a / středoškolské s maturitou / vyšší odborné / vysokoškolské do úrovně bakaláře / vysokoškolské

Jaké je Vaše současné sociální postavení?

nezaměstnaný / v domácnosti / student / zaměstnanec / živnostník / podnikatel / důchodce / invalidní důchodce

1. Zajímáte se o politické dění v ČR?

ano / ne

2. Měla by být morálka u politiků posuzována přísněji než u ostatních?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

3. Myslíte si, že by se měl v politice dodržovat etický kodex, který ovšem v ČR neexistuje a musel by se vytvořit?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

4. Který z druhů porušení morálky Vám vadí obecně nejvíce:

násilná činnost / krádeže / korupce / protekce / mravnost (ve smyslu sexuální morálky)

5. Který z druhů porušení morálky Vám vadí nejvíce u politiků:

násilná činnost / krádeže / korupce / protekce / mravnost (ve smyslu sexuální morálky)

6. Myslíte si, že současní politici dostatečně dbají na veřejné mínění?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

7. Měl by podle Vás odstoupit z funkce politik, který je podezírán nebo spojován s korupční aférou?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

8. Myslíte si, že současní politici jsou na vyšší morální úrovni, než političtí představitelé minulého režimu před rokem 1989?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

9. Souhlasíte s existencí poslanecké imunity? Jste pro její:

ponechání / zrušení / částečné omezení na imunitu přestupkovou / imunitu svobody politických názorů

10. Jste spokojen/a se současnou politickou situací v ČR?

rozhodně ano / spíše ano / spíše ne / rozhodně ne / nevím

Příloha G - Novinové články Karla Čapka

Ach, je to stará myšlenka, ale není zbytečná v dnešní civilizaci a dnešním stavu světa; tolerance není ještě ctností nejčernějšího novověku, ve kterém žijeme. Každý, kdo věří v nějakou Pravdu, myslí, že má proto nenávidět a zabíjet člověka, který věří v Pravdu jiné tovární známky. Je nějaký prostředek proti této nesmiřitelné nenávisti? Nevidím jiný než v poznání, že člověk je něco cennějšího než jeho „pravda“, že si můžeme rozumět přes rozdíly víry, úpravy zelí nebo názorů o Janu Nepomuckém.

1922

Ano, mnoho se změnilo, ale lidé zůstali stejní; jenomže teď víme líp, kdo je kdo. Kdo je slušný, byl slušný vždycky; kdo byl věrný, je věrný i teď. Kdo se točí s větrem, otočil se s větrem i dřív. Kdo myslí, že teď přišla jeho chvíle, myslel vždycky jen na sebe. Nikdo se nestává přeběhlíkem, kdo jím nebyl vždycky; kdo mění víru, neměl žádnou; člověka nepředěláš, jenom se ti vybarví. Národ nepředěláš, ledaže bys měl na to staletí; jenom davy můžeš vést dnes tak a zítra tak. Kdo nenávidí, měl v sobě tu nenávist vždycky, kde by se v něm tak najednou vzala? Kdo sloužil, bude sloužit dál; kdo chtěl dobré, bude zase chtít dobré. Ani vůle se nemění. Nedívej se do tváře, která se změnila; nikdo se nestane krásnější tím, že změnil tvář. Tvrdá zkouška je i tvrdé poznání. Budoucí foliant našich dějin o této době bude mít jeden podtitul: Kdo byl kdo. I dobrá paměť patří k těm stálým věcem, jichž je a bude třeba.

1938

Vláda lidu bude plnou skutečností teprve tehdy, až pochopíme, že je stejně slavná a hodna obřadů jako vláda císaře Augusta nebo vláda boží na zemi. Není vsutku třeba, aby poslanci měli v rukou žezla nebo ministři bílé koně; ale je třeba, abychom si zvykli uctívat demokracii jistými formálnostmi; aby sama demokracie byla jistý obřad; abychom si vytvořili zvyky. Demokracie bude navěky zajištěna, stane-li se velikým národním obyčejem. Což nepůjde bez symbolů a skutečných svátků a skutečné pospolitě radosti.

1925

Je to jistě ohromná a slepá náhoda, že ten nebo onen lidský zárodek se narodí monarchou nebo vyroste v diktátora; jeho rozhodování je osobně nahodilé, možnost omylu neomezená a nekontrolovatelná; avšak je tu osobní mravní ručení i za ty nahodilosti a omyly. Proti tomu u moderního parlamentu je daleko větší kontrola a menší možnost omylu; ale volby samy jsou ohromná, miliónová tkáň náhod, osoby poslanců /zvláště při vázaných listinách/ jsou zcela náhodné, a samo rozhodování sněmu závisí na nahodilé situační majoritě. Odpovědnost za parlamentní vládu se rozplývá z poslanců na strany, na straníky, na celý národ, tedy vlastně na nikoho; není tu nakonec ani památky po osobním ručení. Osobní nahodilost nahrazuje se nahodilostí kolektivní; případný osobní omyl případným omylem hromadným; případná odpovědná vina samovládce neodpovědnou bezvinností všech.

1921

Tož pravda: politika jako kolektivní taktika, jako vedení davů snad potřebuje jednoduchých hesel a korouhví, za kterými se mašíruje bez dlouhého ptaní; ale tyto kapitoly jsou psány o posláním intelektu, a intelekt právě se nemůže neptat a nemůže přestat myslet, pokud se nerozhodne zavřít svůj vlastní krám. Intelekt si nedá poroučet, ale také nemíní komandovat; pravda, kterou hledá, není záležitost tábora, nýbrž věc poznání... Dejme tomu, že se opravdu a nevyhnutelně rozchází cesta vědění a cesta vedení... Na takovém rozcestí se intelekt rozhoduje sám proti sobě, dává-li přednost prostředkům vedení před prostředky vědění; dá-li se cestou hesel, povelů a táborářství, místo aby poznával, srovnával a objevoval, jak mu jeho zákon káže. Snad se domnívá, že plní svou mužnou povinnost, když slepě a hrdinně mašíruje za svým praporem. Ale kdo potom, prosím vás, vezme na sebe mezi lidmi mužnou povinnost kontroly a objektivitu? Kdo bude mít hrozný a statečný úkol, aby hleděl zabránit zbytečným chybám a zlořečeným křivdám, kdo tady bude neúplatným korektivem, kdo to bude, zřekne-li se intelekt své objektivitu a duch svého věčného a dalekého vidění? Není toto snad ta největší služba a nejvyšší aktivismus ducha v procesu dějin? A jeho nejdramatičtější funkce, jeho pravá statečnost i nejtěžší odpovědnost? A zatracená, trpělivá práce, ano. A veliké, plné, tragické prožití světa.

1934

Neboť hled'te, abyste aspoň nekřivdili této době. Není to doba malá a malicherná; upřímně řečeno, jde v ní o všechno, o sociální i politickou organizaci světa, o dějství nesmírné a složité. Zrodili jste se do doby až strašně veliké a tvárné; nesmí vás mást, že vidíte jen víceméně nedůstojné handrkování, sobecké třenice a hádky o slova. Jako soli bude třeba všude a ve všem vůdčích a dělných, v každém případě celých lidí, *připravených* vzít na sebe kousek toho dění; a ne pouhých panošů. Můžete si stýskat, že jste se nenarodili v epoše idyličtější; ale chcete-li být muži, kteří jednou stačí na svou dobu, pak se hled'te vymanit ze zajetí slov a hesel a rozrost'te se co nejvíce do skutečnosti. Skutečnost není nikdy stará; je v ní i to, co teprve bude.

1932

Je těžko hájit veřejného zájmu, není-li si veřejnost jista, co její zájem opravdu jest. Je nevděčno potlačovat zlé, dělá-li se ve veřejném životě tak nepřesně rozdíl mezi dobrým a zlým; nedovede-li se rozeznávat mezi ctí a nectí, mezi pravdou a pomluvou, mezi bojem a zákeřnictvím; nemá-li veřejnost nos pro to, co je nízké, neslušné, zlovolné, všivé a korumpované; vládne-li beznadějný zmatek v rozlišování hodnoty a nehodnoty lidí, zásad i skutků.

1931

Nebo propukne aféra, v jejímž průběhu se ukáže, že hlavní osoba lže jako cikán. I to se může přihodit kdekoliv; ale troufám si říci, že nikde ve světě by se nemohlo stát, že by osoba chycená při lži nebyla – třeba mlčky a diskrétně – odsunuta ze společenského dosahu, jak žádá samo milosrdenství. Všude ve světě by každý slušný člověk považoval za samozřejmé, že z takového usvědčení plynou jisté neodvratné důsledky. Jen velmi nečisté plebejství se může tvářit, že to nic není; a jen naprostý a zrovna zoufalý nedostatek zvykového kodexu může způsobit, že lidé normálních instinktů ztrácejí v politice měřítko, bez kterých by se v soukromém životě nemohli obejít.

1926

Každý politický řád je dělán z lidí. Demokracie není udělána z lidských práv, nýbrž z lidí a jejich působení. Diktatura je dělána z mužů, a ne z poroučení...

V malodušném, politicky malicherném národě sebelepší politický systém bude malý, zvrtaný a neúčinný. Neříkám tím, že je lhostejno, který řád a systém pro nás volit. Chci jenom říci, že jste-li vůbec pro nějaký řád, nesmí vám býti lhostejno, jaká politická duše se vychovává v tomto národě. Máte namnoze plná ústa toho, že jste pro lepší budoucnost, pro nový a luznější řád světa; ale kde, u všeho všudy, zůstáváte, když den za dnem jde v nějakém ohledu o lepší dnešek?

1932

Byl to myslím Aristoteles, který definoval člověka jako politické zvíře. Myšlenka je náramně moudrá; není jenom docela jasno, míní-li tím Aristoteles, že člověk je podivné zvíře, které dělá politiku, nebo že člověk, který dělá politiku, je s odpuštěním zvíře. Obojí výklad má něco do sebe.

Království lži není tam, kde se lže, nýbrž kde se lež přijímá.

Je sice tuze efektní rozdělit lidský svět na stranu levou a stranu pravou se všemi důsledky a žádat ve jménu programu, aby se každý rozhodl pro ten nebo onen ovčinec; je velmi pohodlné nadmout se potom svou levostí nebo svou pravostí. Avšak člověk nepřemýšlí proto, aby se nadmul; hledat pravdu je něco jiného než vésti se na vehiklu nějakého programu. Než odpusťte, zdá se mi, že se opakuji. Je skutečně zvláštní, jak si je podobno, mluví-li člověk k levici nebo k pravici. Mohl by si je málem splést.

1925

Máme ponižující vědomí, že s námi političtí lidé dělají, co jim je libo. Jsme jim dobří jen k tomu, abychom jim odevzdali hlas; vše další, co nám demokracie dává, je politická bezmoc. Ponižuje nás, že volíme poslance, kteří nejsou našimi poslanci; že svěřujeme všechnu moc ve státě parlamentu, jenž není již parlamentem; že naším jménem jsou dělány zákony a reformy, jež nejsou dobrými zákony a reformami. Ponižuje nás nedůstojnost parlamentu, který i státní nezbytnosti vyřizuje stranickým handlem; ponižuje nás parlamentní systém, v němž bez hrubé a honorované majority by potřeby státu nebyly uhájeny. Ponižuje a skličuje náš přízemnost politického jednání; co

jde vysoko nad domácí zájmy stran, je politickým exponentům tak lhostejno jako chalupníkovi aviatika. Ponižuje nás samozřejmost, se kterou politici machři přijímají fakt, že stát je odevzdán stranám k exploataci. Ponižuje nás osobní úroveň mnohých, z nichž strany učinily vladaře nad věcmi národa. Ponižuje nás forma i duch politiky, jež vládne pomocí nečistých kompromisů mezi bezohlednými zájmy.

1925

Utáhnout si opasek bývá nemilé; ale utáhnout si opasek a přitom myslet, cítit, soucítit a poznávat, to není krize, to může spíš být cosi jako začátek nové cesty. Mluví se rádo o životní úrovni; ale úroveň je věc kultury, a ne žlabu. Ano, jde právě o tu úroveň

1932

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Cardová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: T. G. Masaryk a Karel Čapek – Úvahy o politické morálce a jejich projekce do současnosti

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 64

Celkový počet stran příloh: 29

Počet titulů českých použitých zdrojů: 28

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 11

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: MgA. Miloslav Kučera